

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV BOHEMISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

KAREL CVEJN, DESKRIPCE A RECEPCE LITERÁRNÍ A
LITERÁRNĚVĚDNÉ ČINNOSTI

Vedoucí práce: Mgr. Veronika Veberová, Ph.D.

Autor práce: Kateřina Urbanová

Studijní obor: Bohemistika

Ročník: 3.

2018

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 11. července 2018

.....
Kateřina Urbanová

Ráda bych tímto poděkovala Mgr. Veronice Veberové, Ph.D. za pomoc, cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při vypracovávání této bakalářské práce a při konzultacích.

Anotace

Předkládaná práce se zabývá popsáním a analýzou regionální publikační a literárněkritické činnosti Karla Cvejna, který působil v jihočeském regionu zejména na konci dvacátých a v průběhu třicátých let 20. století. Jelikož se tato doba vyznačovala širokou škálou společenských, politických a v neposlední řadě také uměleckých názorů a směrů, je součástí práce také stručný historický a literární kontext vztažený k jihočeskému regionu, který umožní vnímat Cvejnovu práci v širším kontextu. V jednotlivých kapitolách jsou postupně analyzována dvě periodika, jejichž byl Cvejn hlavním redaktorem: studentský časopis *Gymnasion* a kulturně-politický čtvrtletník *Jih*. V rámci podkapitol je vždy popsána koncepce těchto periodik a následně je prostor věnován analýze Cvejnových příspěvků. Cvejn je spojen s jihočeským regionem také dvěma básnickými sbírkami, a sice sbírkami *Odjezdy* a *Slepec a včela*, z toho důvodu je jedna z kapitol věnována deskripci těchto titulů. Kapitoly týkající se čtvrtletníku *Jih* a Cvejnovy poezie jsou doplněny dobovými reakcemi či recenzemi. Součástí práce je také krátké připomenutí Cvejnova života a jeho vědecké činnosti, která již nebyla spojena s jihočeským regionem.

Klíčová slova: Karel Cvejn, *Gymnasion*, *Jih*, časopis, *Slepec a včela*, *Odjezdy*, jihočeská regionální literatura, 20. a 30. léta 20. století

Summary

The aim of the thesis is to describe and analyse the regional publishing activities and literary criticism of Karel Cvejn, who worked in South Bohemia at the end of the 1920s and mainly during the 1930s. As this period was notable for its wide variety of social, political, and artistic views and schools of thought, a chapter with a brief overview of a historical and literary background related to South Bohemia has also been included as to make Cvejn's work perceivable in a broader context. In the following chapters, two periodicals of which Cvejn was the main editor have been analysed: a student magazine *Gymnasion* and a cultural and political quarterly called *Jih*. Within the subchapters, the concepts of these periodicals have been described, and, subsequently, Cvejn's contributions into these periodicals have been analysed. Cvejn was also connected with South Bohemia because of his two collections of poems which are called *Odjezdy* and *Slepec a včela*. For this reason, one of the chapters of the thesis has been devoted to describing these works. The chapters dealing with the quarterly *Jih* and with Cvejn's poetry have been accompanied by contemporary reactions or reviews. The thesis also features a short summary of Cvejn's life and his further scientific activities no longer connected with South Bohemia.

Key words: Karel Cvejn, *Gymnasion*, *Jih*, magazine, *Slepec a včela*, *Odjezdy*, South Bohemian regional literature, the 1920s and 1930s

Obsah

1.	Úvod	8
2.	Stručný nástin historicko-společenského pozadí 20. a 30. let 20. století	10
3.	Osobnost Karla Cvejna	13
4.	Cvejnova regionální publicistická činnost.....	17
4.1.	Publicistika ve 20. a 30. letech 20. století.....	17
4.2.	Studentský časopis Gymnasion.....	19
4.2.1.	Charakteristika časopisu	19
4.2.2.	Tematická náplň.....	20
4.2.3.	Cvejnovy příspěvky	23
4.2.3.1.	Psáno za redakci	23
4.2.3.2.	Vlastní příspěvky	23
4.3.	Kulturně společenská periodika vycházející ve 30. letech v Českých Budějovicích	27
4.3.1.	Charakteristika regionálního periodika.....	27
4.3.2.	Kulturně společenská periodika.....	28
4.3.2.1.	Studentský časopis Sdružení.....	29
4.3.2.2.	Linie	30
4.3.2.3.	Jihočeský ochotník.....	31
4.4.	Jih: čtvrtletník pro kulturu, poesii a vědu.....	32
4.4.1.	Skupina Jih a vznik revue	32
4.4.2.	Tematická náplň.....	33
4.4.3.	Činnost Karla Cvejna.....	38
4.4.3.1.	Ojedinelé příspěvky	38
4.4.3.2.	Recenze	39
4.4.3.3.	Literárněkritické studie a kratší stati.....	43
4.4.4.	Reflexe časopisu Jih	46
5.	Cvejnova poezie 30. let	49
5.1.	Regionální literární kontext 20. a 30. let 20. století	49
5.2.	Sbírky Odjezdy a Slepec a včela	53
5.2.1.	Sbírky jako celek	53

5.2.2. Cvejnovy básně.....	54
5.2.3. Kritická hodnocení sbírek.....	57
6. Závěr.....	59
7. Použitá literatura.....	61
8. Obrazové přílohy	65

1. Úvod

Cílem předkládané práce je přiblížit čtenáři osobu Karla Cvejna, jeho život a zejména jeho práci a kulturně i společensky obrodné úsilí spojené ve dvacátých letech s Pískem a později ve třicátých letech s Českými Budějovicemi. Naším záměrem není pouze popsat Cvejnovu práci, budeme se také snažit vztáhnout Cvejnovy postoje a názory, které vyvstávají z jednotlivých textů, k době, v níž tvořil a k prostředí, které je beze vší pochyby formovalo.

Za tímto účelem byl přidán krátký historicko-společenský kontext dvacátých a třicátých let 20. století. K dokreslení literárního a publicistického diskurzu, v němž K. Cvejn tvořil budou kapitoly o jeho tvorbě doplněny teoretickými podkapitolami. Při zpracovávání těchto podkapitol, případně při doplňování informací v poznámkách pod čarou, bude použita příslušná sekundární literatura, která bude uvedena v seznamu použité literatury.

Ve druhé kapitole jsme se rozhodli krátce připomenout Cvejnovu životní dráhu a nastínit, čím vším se ve své celoživotní vědecké práci zabýval. Ke zmapování životních milníků bude využito medailonů a nekrologů z různých časopisů a sborníků. V nadcházejících kapitolách bude postupně rozebrána Cvejnova činnost ve studentském časopise *Gymnasion*, ve čtvrtletníku *Jih* a na závěr budou rozebrány verše Cvejnových sbírek ze třicátých let.

Při vypracovávání práce jsme nejprve shromáždili primární zdroje: dva ročníky časopisu *Gymnasion*, který je archivován v knihovně Prácheňského muzea, dále dva ročníky časopisu *Jih: čtvrtletník pro kulturu, poesii a vědu*, který je zpřístupněn Digitální knihovnou Jihočeské vědecké knihovny (elektronický systém Kramerius) a v neposlední řadě básnické sbírky *Odjezdy* a *Slepec a včela* dostupné v regionálním oddělení Jihočeské vědecké knihovny. Heuristika byla dovršena nasbíráním dalších článků z různých periodik, které se vztahovaly k těmto textům, a výběrem příslušné sekundární literatury.

Nasbírané materiály byly prostudovány a následně zanalyzovány. Závěry, k nimž jsme došli, budou zpracovány do několika kapitol, vždy s přihlédnutím ke Cvejnově činnosti. V kapitolách o časopisech *Jih* a *Gymnasion* bude k periodikům v rámci podkapitol nejprve přistoupeno jako k celku – budou popsány nejen po obsahové,

ale i po formální stránce.¹ Následující podkapitola bude věnována konkrétním Cvejnovým příspěvkům. V těchto kapitolách bude základem metoda deskriptivní, nicméně pokusíme se kromě deskripce, zjištěné informace také interpretovat. Podobným způsobem bude zpracována kapitola o Cvejnových básnických sbírkách, v níž se budeme snažit na základě konkrétních veršů či obrazů ilustrovat vlivy širšího kontextu na Cvejnovu tvorbu.

V průběhu výzkumné části jsme v některých jiných periodikách našli reakce na vydávání časopisu *Jih* či Cvejnovu redaktorskou činnost a také několik recenzí na dvě zmiňované sbírky, proto budou v rámci podkapitol tyto informace zakomponovány. Domníváme se, že poskytnutím čtenáři dalších názorových hledisek docílíme komplexnějšího vykreslení charakteru jednotlivých titulů.

Předkládaná práce si tedy klade za cíl v dobovém diskursu osvětlit, a nejen v tomto diskursu popsat a částečně interpretovat regionální působení zapomenutého literárního kritika, vědce a literáta K. Cvejna, který se ve své době velmi angažoval v kulturním životě a snažil se ovlivnit společenské klima v jižních Čechách.

---

¹ Při odkazování k časopisu *Gymnasion* nejsou uvedeny čísla stránek, neboť *Gymnasion* číslované stránky neměl. Odkázáno je tedy vždy pouze k ročníku a číslu jednotlivých výtisků.

2. Stručný nástin historicko-společenského pozadí 20. a 30. let 20. století

Neboť se v práci budeme snažit postihnout vývoj Cvejnovy literární a publicistické tvorby spojené se zmíněnými jihočeskými městy, je nutné si krátce připomenout, jak vypadala společenská a politická situace v období, v němž byl Cvejn s jižními Čechami nejvíce spojen. Z prozkoumaných materiálů je více než zřejmé, že společenské i hospodářské problémy dvacátých a třicátých let minulého století výrazně tematicky ovlivnily Cvejnem uveřejněné texty.

Společnost poválečná byla naplněna radostnými pocity spojenými s koncem první světové války i nově nabytou samostatností a optimistickými vizemi týkajícími se budoucí prosperity – právě takové pocity nacházíme v některých Cvejnových textech ve studentském časopise *Gymnasion*.

Přesto je nutné si uvědomovat, že se nejednalo o období bez problémů, jedním z problémů byla například otázka národnostních menšin na území ČSR. Přestože byly vojenskými silami a zahraničními smlouvami vymezeny hranice a rozhodnuta příslušnost národů k novému státu, nespokojenost z menšinového postavení tím nezmizela a zejména ve třicátých letech výrazně ovlivnila společenské a kulturní dění v ČSR.²

Národnostní otázka byla v obcích úředně vyřešena pomocí převažující národnosti, například o Českých Budějovicích bylo roku 1920 rozhodnuto jako o jednojazyčném (českém) městě a Němci tak přišli o část svých vzdělávacích institucí.³ Již ve dvacátých letech se zde začaly objevovat fašistické organizace, které se zejména u nespokojených nacionalisticky smýšlejících Němců těšily hlavně v období hospodářské krize značné podpoře.⁴

Nemalým podnětem k obavám a zdrojem společenského pnutí se stala nově vzniklá Komunistická strana Československa (dále jen KSČ), jejíž členové se otevřeně hlásili k bolševickým ideálům i k praktikám, jakými jich bylo dosahováno. Členové KSČ iniciovali zvláště ve dvacátých letech mnoho stávek i ozbrojených nepokojů, jež vedly ke

---

² RYCHLÍK, Jan a Vladimír PENČEV, *Od minulosti k dnešku*, s. 414.

³ CÍFKA, Stanislav et al., *Kultura: Literatura – Divadlo*, s. 109.

⁴ RYCHLÍK, Jan a Vladimír PENČEV, *Od minulosti k dnešku*, s. 431.

střetům s bezpečnostními složkami. V neblahé situaci to byla právě KSČ, která si svými vystoupeními zvláště u nekvalifikovaného obyvatelstva získala hojnou popularitu.⁵

Válečnými zkušenostmi výrazně radikalizovaní jihočeští dělníci vyjadřovali už od vzniku republiky velice důsledně své požadavky na zlepšení sociálního postavení v komunistickém duchu.⁶ Jižní Čechy, které fungovaly dříve coby obchodní křižovatka při cestách ze severu na jih, se najednou octly na samém okraji území státu a celý kraj ekonomicky i populačně stagnoval.⁷ Ani jihočeský kraj nadto nezůstal uchráněn devastujících dopadů hospodářské krize trvající od roku 1929 do roku 1934. Krize, která zdaleka nepostihla pouze průmysl, ale také oblast zemědělství, a která měla za následek množství nezaměstnaných lidí a zbankrotovaných podniků.⁸ V jižních Čechách se během krize zdvojnásobil počet nezaměstnaných.⁹

Ačkoliv přinesl vznik ČSR značné změny v sociální politice státu – byla stanovena osmihodinová pracovní doba, stát nezasahoval do mzdového ohodnocení zaměstnanců (s výjimkou stanovení nejnižší mzdové sazby, která leckdy zůstávala stále velice nízká) a zlepšeny byly i některé další oblasti sociálního zabezpečení¹⁰ – sociální konflikty se zejména v důsledku hospodářské situace stále zostřovaly, rostl počet stávek i demonstrací.

Sociální problémy měly kořeny v diametrálně odlišné ekonomické, ale také společenské situaci v jednotlivých oblastech ČSR. Velká část průmyslu zaniklého R-U byla soustředěna v Čechách, nicméně území Slovenska, stejně jako Podkarpatské Rusi nebo jižních Čech zůstávala výrazněji agrární a situace se zde zlepšovala mnohem pomaleji.¹¹ Sociální rozvrstvení ČSR odpovídalo rozložení obyvatelstva západních zemí. Městská společnost měla silnou střední vrstvu, v níž velký počet zaměstnaných pracoval v sektorech služeb a průmyslu, příslušníků svobodného povolání, řemeslníků a úředníků. Většina obyvatel Čech žila v malých městech, nebo do nich docházela do povolání. Jinak tomu bylo v agrárních oblastech, v nichž se většina obyvatelstva sdružovala na vesnicích.

Zdrojem sociálních nerovností také stále zůstávali nekvalifikovaní dělníci, kteří se ocitli na hranici chudoby, a také obyvatelstvo na východě státu. Na Slovensku

---

⁵ RYCHLÍK, Jan a Vladimír PENČEV, *Od minulosti k dnešku*, s. 419–422.

⁶ CÍFKA, Stanislav et al., *Kultura: Literatura – Divadlo*, s. 108.

⁷ Tamtéž, s. 109.

⁸ RYCHLÍK, Jan a Vladimír PENČEV, *Od minulosti k dnešku*, s. 422–423.

⁹ CÍFKA, Stanislav et al., *Kultura: Literatura – Divadlo*, s. 109.

¹⁰ Tamtéž, s. 75–78.

¹¹ RYCHLÍK, Jan a Vladimír PENČEV, *Od minulosti k dnešku*, s. 423.

a v Podkarpatské Rusi probíhala modernizace velmi pomalu, a kromě toho zde byl ještě na přelomu dvacátých a třicátých let velký počet negramotných obyvatel.

Propast mezi nekvalifikovanou pracovní silou a střední třídou se zvětšovala, což přímo vedlo k radikalizaci a polarizaci společnosti. Závažnost narůstající chudoby a růstu počtu nezaměstnaných byla neustále připomínána nikoliv pouze na stránkách kulturně-politického časopisu *Jih*, jemuž bude věnována samostatná kapitola, k problému ekonomického úpadku jihočeského regionu se vyjadřoval také ostatní regionální tisk.

Hospodářská situace se začala zlepšovat, až když byl v Německu v roce 1933 jmenován kancléřem Adolf Hitler. Na jedné straně byla společenská nálada výrazně ovlivněna vypjatou politickou situací, hrozícím nebezpečím válečného konfliktu a sílícím vlivem fašistických stran, na straně druhé začala vláda v důsledku obav uvolňovat velké množství financí na modernizaci armády a stavbu pohraničního opevnění, důsledkem čehož bylo vzpružení ekonomické situace. Modernizací prošla také železniční i silniční síť a byla postavena nová letiště. Během třicátých let byla většina vesnic elektrifikována, dokonce rozhlasové přijímače byly běžné ve všech domácnostech.¹²

Mimo ekonomické, společenské a politické problémy, které utvářely klima tehdejší nikoliv pouze jihočeské společnosti a stávaly se mnohdy ústředními tématy literatury i kulturních periodik, je pro období po první světové válce příznačný nově probuzený regionalismus. Regionalistické tendence z kulturního hlediska do jisté míry souvisely se snahou decentralizovat kulturní život. Z hlediska hospodářského a sociálního byl tento regionalismus dán novým uspořádáním státu, které se stalo stran ekonomické situace pro některé kraje naprosto zásadní.

---

¹² RYCHLÍK, Jan a Vladimír PENČEV, *Od minulosti k dnešku*, s. 423.

3. Osobnost Karla Cvejna

Předtím, než se budeme věnovat Cvejnově činnosti, jež je spojená s jihočeským regionem, krátce připomeneme životní dráhu tohoto editora, badatele, publicisty, bibliofila a básníka. Karel Cvejn se narodil 23. července roku 1911 v Solnici u Rychnova nad Kněžnou, nicméně záhy se jeho rodina přestěhovala do Mirovic, kde jeho otec pracoval jako koželuh.¹³ Můžeme se domnívat, že tak jako jiní autoři čerpali z dělnického původu témata svých prací (Jaroslav Seifert, Josef Hora, Antonín Matěj Píša) také Cvejna ovlivnila tato skutečnost v jeho pozdějším nazírání na svět a zejména v jeho sociálním citění, které se odrazilo nejen v jeho básnické tvorbě ze třicátých let, ale soustavně jej pozorujeme také v jeho literárněkritické a pozdější literárněhistorické práci.

První zkušenosti s vytvářením časopisu získal K. Cvejn při studiu na píseckém Gymnáziu, které navštěvoval v letech 1923 až 1930. Coby student byl velmi úspěšný – osm tříd vystudoval se samými jedničkami a mimo povinné předměty navštěvoval nepovinnou francouzštinu, těsnopis a kreslení. Na škole byl jedním ze zakladatelů studentského časopisu *Gymnasion*, jehož se stal čelním příspěvovatelem. Při studiu v Písku se začal věnovat literární historii a teorii, v posledním ročníku se velice zajímal o Vančuru a jeho dílo.¹⁴

Po absolvování gymnázia studoval práva a později také filosofii na Karlově Univerzitě v Praze. V této době navštěvoval divadelní seminář profesora Tilleho a uplatňoval se jako sekretář v Divadelním studentském ústředí v Praze a divadelní referent v divadelní sekci Jihočeské župy studentských krajinských spolků. Divadelními recenzemi a kritikami přispíval po dobu studií také do *Studentského časopisu*. V roce 1934 stál při vzniku divadla D34 a několikrát publikoval v jeho večerníku.

Po ukončení studií se stal K. Cvejn středoškolským profesorem – vyučoval český jazyk, německý jazyk, právní nauky a národní hospodářství. Nejprve vyučoval na Obchodní akademii v Berouně (1937–1945), posléze také na několika veskrze ekonomicky zaměřených středních školách v Praze (1945–1975), kde navíc externě přednášel na Fakultě sociálních věd a publicistiky Univerzity Karlovy.¹⁵

---

¹³ TOMAN, Jan, *Mirovicko v umění, literatuře a vědě*, s. 72.

¹⁴ *170 let píseckého gymnasia 1778–1948*, s. 79.

¹⁵ MRÁZ, Zdeněk, Karel Cvejn: Z galerie jihočeských spisovatelů, *Českobudějovické listy*, 1993, roč. 2, č. 179, s. 6.

Svůj vztah k Berounu a vazbu k berounské krajině vyjádřil v básnické poemě *Rozhledna* (1945).¹⁶ Pro městský osvětový sbor v Berouně prováděl navíc grafickou úpravu nejrůznějších publikací, pozvánek a plakátů.¹⁷

Ačkoliv se po střední škole více pohyboval Cvejn spíše mimo oblast jihočeského kraje, zůstal s ním neodmyslitelně spjatý, a zvláště ve třicátých letech se stal významným kulturním činitelem regionu. Mezi roky 1934 a 1937 vedl se svým přítelem Františkem Dvořákem revue *Jih* s podtitulem *Čtvrtletník pro kulturu, poesii a vědu*, která byla iniciována stejnojmenným seskupením levicově smýšlejících umělců, jejichž záměrem byla kulturní a společenská obroda regionu.¹⁸

Literární ambice nechal Cvejn promluvit v roce 1932 ve své debutní sbírce veršů *Odjezdy: básně*. Sbíрку vydal se svým přítelem a spoluzakladatelem studentského časopisu *Gymnasion* Jindrou Černohorským, stejně jako druhou sbírku *Slepec a včela: básně* vydanou v roce 1933. Po básni *Rozhledna* (1945) se Cvejn literárně odmlčel a začal se plně věnovat ediční, publicistické a badatelské činnosti.¹⁹ S literárněhistorickou a ediční činností začal ještě před první světovou válkou, když vydal v roce 1939 *Dopisy Jiřího Wolkra* (A. M. Píšovi).²⁰ Dopisy vyšly jako bibliofilská novoročenka v knižnici Jih, jež byla spojená s výše zmíněnou revue. Ve stejné knižnici vyšly ještě dva tituly: v roce 1940 *Pohádka o Chytrém Honzovi* a dva roky předtím sbírka veršů básníka Jana Reye *Marnost*.²¹

František Knopp v *Lidové demokracii* napsal, že za zvlášť podnětný počín K. Cvejna – „*opomíjené osobnosti české literatury*“²² – považuje sborník české okupační poezie *Křik koruny české* vydaný v roce 1947.²³ Ve čtyřicátých letech dále vydal výbor *Básníci národního svědomí* a připravil několik kritických studií. Ve druhé polovině 40. let byla Cvejnova činnost spojena s J. Seifertem založeným časopisem *Kytice: Měsíčník*

---

¹⁶ KNOPP, František, Jubilant K. Cvejn, *Lidová demokracie*, 1981, roč. 37, č. 172, s. 5.

¹⁷ PÍŠA, Vladimír, Za Karlem Cvejnem, *Literární měsíčník*, 1987, roč. 16, č. 4, s. 136.

¹⁸ MRÁZ, Zdeněk, Karel Cvejn: Z galerie jihočeských spisovatelů, *Českobudějovické listy*, 1993, roč. 2, č. 179, s. 6.

¹⁹ DVOŘÁK, Jan, Ctitel krásné knihy, *Literární měsíčník*, 1981, roč. 10, č. 6, s. 119.

²⁰ KNOPP, František, Jubilant K. Cvejn, *Lidová demokracie*, 1981, roč. 37, č. 172, s. 5.

²¹ TOMAN, Jan, *Mirovicko v literatuře, umění a vědě*, s. 72.

²² KNOPP, František, Jubilant K. Cvejn, *Lidová demokracie*, 1981, roč. 37, č. 172, s. 5.

²³ Sborník protifašistické poezie vydaný původně v Paříži s názvem *Hlasy domova*, do něhož přispěli všichni významní básníci dvacátého století: František Halas, Vladimír Holan, Josef Hora, Rudolf Medek, Jaroslav Seifert a Karel Toman.

pro literaturu a umění, jehož se stal Cvejn tajemníkem a odborným redaktorem, a v němž publikoval několik svých literárních statí.²⁴

Svůj literárněhistorický zájem směřoval jednak k méně známým autorům, jejichž básně se snažil nově interpretovat a uspořádat je do výborů (básně Bohdana Jelínka, Karla Vokáče), jednak ke kanonizovaným personám české literatury, jejichž díla interpretoval a aktualizoval převážně z hlediska marxistického. K takovým patří jeho výklad díla Boženy Němcové ve stejnojmenné studii z roku 1956 nebo Karla Havlíčka Borovského v knize *Veselý plamen* z roku 1957.²⁵ Cvejnovu badatelské úsilí v padesátých letech minulého století bylo velice produktivní. Mimo jiné připravil k vydání a komentáři opatřil objemné třísvazkové *Paměti J. V. Friče*. V souvislosti s tímto dílem komentoval Cvejnovu práci teoretik Václav Vilém Štěch těmito slovy: „Ačkoliv byl vázán povoláním středoškolského učitele (...) za deset let vykonal práci, k jaké by v mladší generaci bylo nutné stanovit početný tým odborníků s několika písarskými silami.“²⁶

V následujících letech přispíval Cvejn svými recenzemi, kritickými články, úvahami i příležitostnými verši do nepřeborného množství novin a časopisů, publikoval např. ve *Studentském časopise*, *Rozpravách Aventina*, v kritickém měsíčníku *Drůza*, v *Národním osvobození*, *Kytici*, *Práci*, *Kulturním večerníku D 34*, *Literárním měsíčníku*, ve sbornících *Českolipsko literární* a dalších. Pro Československý rozhlas vyhotovoval literární pásma a byl také dlouholetým členem Spolku českých bibliofilů.²⁷

Ačkoliv odešel v roce 1976 do důchodu, stále působil v několika funkcích ve Spolku českých bibliofilů, pro který v osmdesátých letech redigoval bibliofilský sborník *Marginálie*. V důchodu pobýval buď v Praze, nebo ve spisovatelském domě na Dobříši.²⁸ Karel Cvejn zemřel ve vinohradské nemocnici v Praze dne 16. prosince 1986.²⁹

Ještě před smrtí stačil v rukopise dokončit své paměti a připravil také *Lužickosrbskou knížku*, v níž jsou obsaženy přednášky a úvahy týkající se tamní literatury

---

²⁴ KOTALÍK, Josef, *Písek a Písecko v literatuře*, s. 53.

²⁵ DVOŘÁK, Jan, Ctitel krásné knihy, *Literární měsíčník*, 1981, roč. 10, č. 6, s. 119.

²⁶ DVOŘÁK, František, Odchod prof. Karla Cvejna, *Zprávy Spolku českých bibliofilů v Praze*, 1987, roč. 34, č. 1, s. 29.

²⁷ SVADBOVÁ, Blanka, Karel Cvejn, *Slovník české literatury po roce 1945* [web].

²⁸ MRÁZ, Zdeněk, Karel Cvejn: Z galerie jihočeských spisovatelů, *Českobudějovické listy*, 1993, roč. 2, č. 179, s. 6.

²⁹ DVOŘÁK, František, Odchod prof. Karla Cvejna, *Zprávy Spolku českých bibliofilů v Praze*, 1987, roč. 34, č. 1, s. 29.

doplněné o Cvejnovy vlastní ilustrace.³⁰ Bohužel veškeré Cvejnovy rukopisy jsou od jeho smrti uloženy neuspořádané ve 42 kartonech v archivu Památníku národního písemnictví v Praze, nebylo tedy v našich silách je prostudovat. Vzhledem k tomu, že smyslem této práce je přiblížit čtenáři Cvejnovu regionální činnost zejména ve třicátých letech minulého století, absence informací z jeho soukromého archivu by neměla tuto snahu výrazněji ovlivnit.

---

³⁰ MRÁZ, Zdeněk, Za Karlem Cvejnem, *Výběr z prací členů Historického klubu při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích*, 1987, roč. 24, č. 1, s. 47.

4. Cvejnova regionální publicistická činnost

4.1. Publicistika ve 20. a 30. letech 20. století

V následující kapitole se pokusíme čtenáři nastínit obecné vývojové tendence v publicistice dvacátých a třicátých let 20. století. V podkapitolách se zároveň budeme snažit doplnit tyto tendence rysy, jakými se vyznačoval vývoj kulturně společenských periodik v jihočeském regionu. Tato kapitola si neklade za cíl vystihnout stav v celé komplexnosti. Jsou vybírány pouze ty poznatky, které mohou v dalších částech práce pomoci lépe pochopit Cvejnovy literární a publicistické aktivity.

Ačkoliv se v meziválečném období hromadné sdělovací prostředky hojně rozvíjely, hlavním médiem, které ovlivňovalo veřejné mínění, stále zůstával tisk. Strukturu tisku převzalo vzniklé ČSR z bývalého R-U. Svůj tisk měla téměř každá národní menšina, nadále však platilo, že nejdůležitější noviny a časopisy, které se výrazně podílely na utváření společenského klimatu, se soustřeďovaly ve větších městech.³¹

Novinová scéna v tomto období byla (podobně jako dnes) ovlivněna komercializací a soupeřením tiskových koncernů a politických stran. Přestože vznikala celá řada novin a časopisů, nezřídka stejně velké množství zanikalo v důsledku finančních obtíží. Pro lepší představu uvedeme situaci kulturně společenských periodik v Českých Budějovicích mezi lety 1918 a 1938: v meziválečném období zde bylo aktivních celkem 15 časopisů, vrcholným obdobím můžeme nazvat polovinu třicátých let, kdy zároveň koexistovalo šest z nich, v důsledku hospodářské krize či vlivem politické situace však vycházel v roce 1938 pouze jeden jediný časopis.³²

Po vzniku ČSR se vláda snažila vybudovat velké a nezávislé tiskové koncerny, které by zajistily kvalitní úroveň tisku, a které by zároveň přispívaly ke zlepšení hospodářské situace. Největším novinářským koncernem v ČSR byl Melantrich, který vydával řadu listů a působil i na Slovensku.³³ V centru jižních Čech, Českých Budějovicích, fungoval tehdy pouze jediný novinový podnik – německé nakladatelství

---

³¹ BERÁNKOVÁ, Milena, Alena KŘIVÁNKOVÁ a Fraňo RUTTKAY, *Dějiny československé žurnalistiky III*, s. 54.

³² HOUSKOVÁ, Lenka, *Kulturně společenská periodika v Českých Budějovicích 1918–1939*, s. 35.

³³ BERÁNKOVÁ, Milena, Alena KŘIVÁNKOVÁ a Fraňo RUTTKAY, *Dějiny československé žurnalistiky III*, s. 57.

Moldavia, které tisklo německou verzi *Jihočeského přehledu* časopis *Waldheimat*.³⁴ Dokladem vypjatých dobových národnostních vztahů je skutečnost, že (alespoň v jihočeském regionu) podle dostupných informací neexistoval kontakt mezi německým a českým tiskem.³⁵

Velká část celorepublikových novin a časopisů patřila a otevřeně se hlásila ke konkrétním politickým stranám. Jinak tomu nebylo ani s regionálním tiskem – sociálním demokratům patřil v jižních Čechách *Jihočeck*, lidovci zde vydávali *Hlas lidu*, agrárníci zase *Naše noviny* apod. Jen nevelké množství novin bylo nezávislých – z významných celorepublikových deníků to byly například *Lidové noviny*, *Tribuna* a *Národní osvobození*, v jihočeském regionu k takovým můžeme přiřadit *Jihočeské listy*.³⁶

Část českého tisku byla zaštitěna a vydávána nejrůznějšími sdruženími a spolky. Tak tomu bylo s jihočeskými, v lokálním kulturním tisku důležitými, studentskými časopisy: *Probuzení*, *Sdružení*, *Gymnasion* či *Otavan*, ale také s kulturními periodiky, jakými byl například českobudějovický kulturně-umělecký časopis *Linie* vydávaný stejnojmennou skupinou. Jen nepatrné množství periodik bylo vydáváno knihkupci či tiskaři, a ještě menší soukromými osobami³⁷ – v Českých Budějovicích se podařilo úspěšně vést časopis Josefu Lomskému,³⁸ který v roce 1926 založil revue³⁹ *Jihočeský přehled*.⁴⁰

Kulturní časopisy byly vedle politických deníků výrazným modulátorem názorů a postojů ve společnosti. Ve dvacátých letech minulého století ovlivnila na celorepublikové úrovni kulturní klima zejména dvě umělecká uskupení: brněnská

---

³⁴ HOUSKOVÁ, Lenka, *Kulturně společenská periodika v Českých Budějovicích 1918–1939*, s. 153.

³⁵ Tamtéž, s. 161.

³⁶ CÍFKA, Stanislav et al., *Kultura: Literatura – Divadlo*, s. 110.

³⁷ HOUSKOVÁ, Lenka, *Kulturně společenská periodika v Českých Budějovicích 1918–1939*, s. 153–155.

³⁸ Josef Lomský (1894–1981) byl pedagog, novinář, knihovník, ale zejména velice významný regionalista. Lomský byl aktivním členem spolku Buďovoj, založil v Českých Budějovicích několik institucí: Osvětový sbor a Vlastivědnou společnost jihočeskou při Městském muzeu. Dále významně přispěl k založení vědecké knihovny. Své snahy o kulturní obrodu jihočeské společnosti formuloval také na stránkách *Jihočeského přehledu*, který založil v roce 1926.

³⁹ *Encyklopedie praktické žurnalistiky* definuje revue jako „časopis složený z mnoha materiálů různého charakteru, převážně literárně, umělecky případně vědecky orientovaný, většinou s minimální periodicitou, (...) do něhož přispívají výrazné tvůrčí osobnosti.“

⁴⁰ *Jihočeský přehled* vycházel od roku 1926 do roku 1932 v nakladatelství knihkupce K. Ausobského. Koncepčně navazoval na *Jihočeský kraj*, který vycházel před první světovou válkou. Měsíčník by vlastivědně kulturní revue, v níž se přispěvatelé snažili zaměřovat na jižní Čechy a různé aspekty života v tomto regionu. Hlavními redaktory byli profesor a předseda Filozofické jednoty v Českých Budějovicích B. Borkovec, ředitel hudební školy v Českých Budějovicích O. Jeremiáš, historik umění a od roku 1930 ředitel Městského muzea F. Matouš.

Literární skupina,⁴¹ která vydávala časopis *Host*, v jehož redakci působili například jihočeský rodák Antonín Matěj Piša nebo teoretik umění František Götz,⁴² a pražský Umělecký svaz Devětsil, jehož význačným teoretikem byl Karel Teige, hlasatel „*nového, kolektivně sdíleného proletářského umění*“ a redaktor hlavního časopisu poetistické levicové avantgardy *ReD*.⁴³ Podobou či obsahovou náplní obou časopisů se inspirovalo velké množství redaktorů dalších kulturních periodik – například z titulní strany *Jihu* je zjevná inspirace titulní stranou *ReDu*.

4.2. Studentský časopis *Gymnasion*

4.2.1. Charakteristika časopisu

Studentské časopisy měly na Písecku již v 19. století velkou tradici a svým obsahem se často stávaly důležitou součástí kulturního tisku daného místa.⁴⁴ Na přelomu 19. a 20. století vycházel bezpočet studentských časopisů, které však neměly většinou dlouhého trvání. Studenti psali tyto časopisy ručně a byli nuceni je schovávat před učiteli i veřejností, jelikož takové projevy byly ze zákona zakázány a cenzurou zabavovány. Většina těchto časopisů se nedochovala buď z důvodu zkonfiskování nebo proto, že byly psané ručně a vydání existovala pouze v jednom rukopisném exempláři.⁴⁵

Studentský časopis *Gymnasion* byl v tomto směru zcela odlišným typem periodika. Časopis byl oficiálně vydáván Kulturním kroužkem gymnasistů v Písku a tištěn v tiskárně V. Hrušky v nákladu 600 kusů, v důsledku čehož mohl být archivován.⁴⁶ Vycházel měsíčně po dobu školního roku – celkem vyšly dva ročníky (1929–1930 a 1930–1931).⁴⁷ Až na několik příspěvků pocházely texty z řad studentů gymnázia, přestože redakce časopisu často vyjadřovala na stránkách *Gymnasionu* ambice vytvořit platformu pro všechny studenty píseckých škol.

Jednou z průvodních obav redakce v začátcích vydávání časopisu byl strach, zda bude možno časopis vydávat pravidelně, neboť závisel na ochotě studentů věnovat jeho

---

⁴¹ OSVALDOVÁ, Barbora a Jana ČEŇKOVÁ, *Česká publicistika mezi dvěma světovými válkami*, s. 129.

⁴² Tamtéž, s. 136.

⁴³ Tamtéž, s. 129–130.

⁴⁴ JEDLIČKOVÁ, Aneta, *Studentské časopisy jako součást regionálního tisku na Písecku*, s. 19–20.

⁴⁵ VOTAVA, Karel, *Studentský časopis Gymnasion, Výběr z prací členů Historického klubu při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích*, 1987, roč. 24, č. 3, s. 33.

⁴⁶ Tamtéž, s. 33.

⁴⁷ Poslední číslo druhého ročníku se v knihovně muzea nedochovalo.

vytváření svůj volný čas. Na konci prvního ročníku byly však slovem redakce tyto obavy vyvráceny, dosavadní činnost byla zbilancována a bylo konstatováno, že se studentům podařilo odvést velký kus práce.

Jednotlivá čísla časopisu čítala osm až deset nečíslovaných stránek, na nichž byl obsah otištěn ve dvou sloupcích. Titulní strana byla zpočátku jednoduchá, bez ilustrací. Z informací na ní bylo uvedeno, o jaký se jedná ročník a číslo časopisu a byl na ní otištěn hlavní obsah čísla. Od tohoto stylu se postupně upustilo – na některých obálkách se objevily linoryty či kresby studentů. Velmi povedená byla obálka šestého čísla prvního ročníku (viz příloha č. 3). Výjimku tvořila také titulní strana desátého čísla, na níž byla uveřejněna část básně Jindry Černohorského, důvodem byla nejspíš jeho výhra v časopisem pořádané soutěži o nejlepší příspěvek. V průběhu druhého ročníku došlo k návratu k původnímu rozložení titulní strany, kromě jednoho čísla se navrátil i obsah. Jedno číslo časopisu stálo 1 Kč, nicméně redakce získávala finance především z inzerce, které bylo věnováno místo na vnitřních stranách obálky i uvnitř samotného časopisu. Reklamu v *Gymnasionu* využívaly výhradně písecké podniky.

4.2.2. Tematická náplň

Máme-li hovořit k obsahu, nejprve si musíme uvědomit, že ačkoliv tvořily studentské časopisy součást lokálního kulturního tisku, svým obsahem byly v mnohém velice specifické (ostatně jako dnes). Tato výjimečnost byla a je dána dvěma příčinami – vnitřní příčinnou, tj. původem tvůrců takového časopisu, jelikož se většinou jednalo o příslušníky institucionalizované skupiny: žáky, studenty; a vnější příčinnou, tedy zamýšleným publikem, okruhem čtenářů, kterému byly stránky periodika určeny. Aplikováno na *Gymnasion* – obsah vytvářeli studenti (ojediněle přispěli pedagogové) a publikum bylo vesměs utvořeno lidmi, kteří byli aktuálně spojeni s gymnáziem či jinou píseckou školou (studenty, případně rodiči), nebo byli součástí kolektivu v minulosti (bývalí žáci, bývalí spolutvůrci časopisu).

Z těchto vlastností vyplýval do jisté míry obsah článků – bylo upozorňováno na dění ve škole, na školní soutěže či školní kulturní akce, informováno bylo o úspěších školních sportovních týmů a zájmových kroužků. Také zde byly publikovány texty, v nichž autoři vyjadřovali nesouhlas se stavem některých školních záležitostí, například s novou podobou maturitních zkoušek nebo se způsobem testování.

Koncepce časopisu byla částečně ovlivněna také záměrem, který redakční rada vyjádřila již v úvodním čísle *Gymnasionu*, a sice propojit studentský a široce veřejný svět právě skrze tento časopis: „*Není naším úmyslem tvořiti mezi studentstvem třídní a společenské přehrady – (...) a proto budou vždy vítány řádky, poslané nám studenty všech tříd a škol bez rozdílu. Totéž platiti bude pro všechnu veřejnost. Vy, kteří trávíte svůj čas v kancelářích, obchodech a hospodářstvích a cítíte v sobě jen špetku náklonosti ke studentstvu, pište nám, poučujte nás, usnadněte nám svými zkušenostmi přípravu pro život!*“⁴⁸ Vedle článků týkajících se výhradně školního prostředí zaujímaly značný prostor seriózní články z různých kulturních a společenských oblastí, kterými se zjevně redakce snažila přilákat i nestudentské čtenáře. Takovými byly například K. Rissingerem pravidelně uveřejňované cestopisné prózy *Z toulek po Evropě*.

Studenti dále přispívali medailony k výročí osobností ze světa literatury, například k jubileu T. G. Masaryka, k Jiráskově a k Dykové smrti, nebo vytvářeli příležitostné autorské texty (básně, úvahy), například v září vyšla v prvním ročníku báseň na počest sv. Václava. Vyskytly se příspěvky zvučí k navštívení kulturních institucí, například Karáskovu galerii v Praze. V časopise bylo často informováno o akcích spolku Jihočeských akademiků. Sportovní reflexe byly doménou K. A. Zrinského, který neotřelým způsobem referoval ku příkladu o zápasech v boxu. Pro ilustraci uvádíme úvod jednoho z takových příspěvků: „*Tím, čím Španělsku jsou jeho býčí zápasy, tím zajisté je v Americe box. A zase se o něm v konzervativních kruzích mluví jako o surovém sportu, jako se to říká o kopané. Ale neřekl bych to. Je to jen sport, jenž zcela vyhovuje drsnějším lidským povahám. (...) Vyražené zuby, natržené ucho, rozbitý nos, rudnoucí krev, že by krocana rozzuřil, to úžasně imponuje rozvášněným pudům diváků.*“⁴⁹

Z některých příspěvků je jasná tendence po kontaktu s jinými časopisy. V některých číslech se vyskytly příspěvky, které byly reakcí na texty z jiných periodik – v článku *Je to s námi tak zlé?* se autor snaží vyvrátit výrok britského publicisty R. W. S. Watsona, který v rozhovoru pro týdeník *Samostatnost* o české literatuře prohlásil: „*Nemáte Dostojevského ani Mickiewicze! Jirásek neměl dosti ducha. Nechci podceňovat jeho místní význam, ale srovnání s ruskými romanopisci by dávno nesnesl. Hovořil jste,*

---

⁴⁸ Naše credo, *Gymnasion*, 1929, roč. 1, č. 1.

⁴⁹ ZRINSKÝ, K. A., Vzpomínky z ringu, *Gymnasion*, 1929, roč. 1, č. 1.

zdali znám vaši literaturu. Není vlastně o čem hovořiti. Česká literatura pro světovou veřejnost vůbec neexistuje. Snad jedině Karel Čapek a Jaroslav Hašek.“⁵⁰

Mnoho příspěvků, kreseb či textů, mělo charakter satirický až ironický. Většinou vycházely ze školního prostředí, s výjimkou několika týkajících se hospodářské krize (viz příloha č. 4). Zásadní prostor byl věnován autorským textům a v hojném počtu se objevily také texty překladové.

Zajímavými se jeví příspěvky dokazující, že studenti nestáli stranou ani dobových problémů v umění, a že cítili potřebu k aktuálním tendencím v umění se vyjádřit. V jednom z příspěvků se autor zamýšlí nad množstvím -ismů v dobovém diskurzu, v němž se snaží nalézt své místo a odpovědět si na otázku, jakým směrem se bude nová literární generace ubírat. Redakce časopisu dokonce ve snaze poznat onu mladou generaci vyhlásila anketu na téma *Jak žije nynější studentská generace jihočeská?* Jiným způsobem se s moderními směry vyrovnal J. H. Atom, který se vyjádřil k dadaismu formou básně (viz příloha č. 5).

Nejvýraznějšími osobnostmi časopisu byli K. Cvejn, o jehož roli bude následně referováno podrobněji, J. Černohorský, jehož ústřední činnost byla spojena s autorskými příspěvky lyrické a moderní experimentální poezie, a Jiří Marek (vl. jm. J. Puchwein), který se svérázně projevoval pod pseudonymy či zkratkami: Niew, Jota, -i-, a dalšími.⁵¹ Většina Puchweinových příspěvků vyznívala satiricky až komicky. Z množství příspěvků byl vybrán jeden příkladový text – Puchweinova avantgardní ironická báseň.

„RECEPT na moderní báseň

*Chceš-li psáti moderní dnes báseň,
pak znáti musíš dobře angličtinu,
zamíchat do toho pár latinských slov zase,
a přidat francouzskou nějakou k tomu psinu.*

*Dát všemu nádech třeba americký,
pět zase slov z čínského bájesloví,
a hled' at' se tam vždycky každý čtenář,
též z japonštiny něco doví.*

---

⁵⁰ Je to s námi tak zlé?, *Gymnasion*, 1931, roč. 2, č. 9.

⁵¹ VOTAVA, Karel, *Studentský časopis Gymnasion, Výběr z prací členů Historického klubu při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích*, 1987, roč. 24, č. 3, s. 36.

*Na tatarštinu nesmíš zapomenout,
ovšem tam řeckou přidáš větičku,
dát tomu hodně exotickou formu
– hle, člověče: máš českou básničku.*⁵²

4.2.3. Cvejnovy příspěvky

4.2.3.1. Psáno za redakci

Činnost K. Cvejna v *Gymnasionu* byla mnohovrstevnatá. V první řadě patřil k hlavním redaktorům, z čehož vyplýval výrazný podíl na celkové podobě jednotlivých čísel časopisu, nadto byl mluvčím redakčního kruhu.⁵³ Za redakci přispíval většinou články informativního rázu. Například hned v úvodním čísle prvního ročníku psal o tom, jakou má redakce představu o časopise, komu bude svým obsahem periodikum určeno a kdo je, respektive bude, vítaným přispěvovatelem. V posledním čísle prvního ročníku vyjádřil radost nad úsilím, které přineslo ovoce v podobě pravidelně vycházejícího periodika. Několikrát upozornil na možnost pro písecké studenty zasílat redakci příspěvky (i anonymně či pod pseudonymem), aby díky jejich pomoci mohlo dojít k vylepšení obsahu časopisu, a aby se *Gymnasion* rozšířil mezi co největší počet čtenářů. Dokonce jménem redakce nabídl pravidelné setkávání potenciálních přispěvovatelů s redakčním kruhem. Také studenty opakovaně povzbuzoval, aby se nebáli psát a vyjadřovat své názory.

4.2.3.2. Vlastní příspěvky

Kromě redakčních povinností v časopise, přispíval Cvejn také vlastními články a uměleckými texty, ne vždy však vystupoval pod vlastním jménem. Z bibliografie Ústavu pro českou literaturu jsou nám známy způsoby označování autorství (uvádíme pouze ty, jichž bylo nalezeno v *Gymnasionu*), kterých Cvejn využíval: -e-, K.C., C., K. Cvejn, Jiří Skála, J. Skála. Není nám zcela jasné, z jakých příčin užíval takovou škálu značek, je však docela dobře možné, že se pouze snažil vizuálně rozšířit paletu přispěvovatelů do *Gymnasionu*.

---

⁵² JOTA, *Recept na moderní báseň*, *Gymnasion*, 1930, roč. 1, č. 10.

⁵³ JEDLIČKOVÁ, Aneta, *Studentské časopisy jako součást regionálního tisku na Písecku*, s. 29.

Z hlediska žánrového, přispíval básněmi, lyrickými povídkami, úvahami, články a v neposlední řadě také překlady z němčiny, francouzštiny, angličtiny a latiny. Z překladatelských počinů je zajímavý překlad básně Ch. Baudelaira *Člověk a moře*, o němž Karel Votava napsal: „srovnal jsem jeho překlad (...) s překlady téže básně od Sv. Kadlece a Vít. Nezvala – kupodivu obstál dobře.“⁵⁴ Působivý se nám jeví také překlad básně německého básníka Richarda Dehmela, která je interesantní zvláště námětem – básník v ní tematizuje pocit, že člověku v životě chybí něco zásadního a pozitivního, přičemž ona neúplnost je vyvážena uměním, které přináší člověku schopnost vidět svět v celistvosti.⁵⁵

U autorských básní, které zde Cvejn publikoval, převažovala milostná tematika, často se v nich objevoval nářek nad ztracenou láskou nebo touha po milované osobě, která je nedosažitelná, jindy lásku přirovnával k nemoci. V některých básních nápaditě propojil obrazy krajiny s milostnými pocity. Například v básni *Odjezdy*⁵⁶ se pocity člověka při odchodu z milovaného místa stávají paralelou k pocitům člověka při odchodu ze vztahu se zbožňovaným člověkem. Celkový dojem z básně je navíc umocněn verši, v nichž dochází k přerodu líbivých a něžných motivů v motivy smutné a zoufalé: „*ptáci si usedli k smuteční večeři*“.

Působivé jsou básně, z nichž je cítit experimentování s formou, které se projevuje někde volným veršem, jinde asociativní metodou řazení motivů, nejdále zašel Cvejn v básni s rámcovou kompozicí s názvem *Dálka*:

„*Dálka je nůž*
řeže
bílá karta hodils ji na stůl
hrát štěstí vyhozené z hnízda
ptáčata jste smutná
(...)
jako sebevrah
škrtí
dálka vraždí
nůž“⁵⁷

---

⁵⁴ VOTAVA, Karel, Studentský časopis Gymnasion, *Výběr z prací členů Historického klubu při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích*, 1987, roč. 24, č. 3, s. 36.

⁵⁵ DEHMEL, Richard, *Hlas v temnu*, Gymnasion, 1930, roč. 1, č. 6.

⁵⁶ CVEJN, Karel, *Odjezdy*, Gymnasion, 1930, roč. 1, č. 10.

⁵⁷ CVEJN, Karel, výňatek z básně *Dálka*, Gymnasion, 1931, roč. 2, č. 6.

Z dalších textů jsou zajímavé dva příspěvky uveřejněné v šestém čísle prvního ročníku, které bylo celé věnované T. G. Masarykovi k příležitosti jeho 70. narozenin. Prvním Cvejnovým příspěvkem byla veršovaná oslava osoby prezidenta republiky plná zaníceného obdivování jeho vlastností, v níž autor vyjadřuje svou lásku k prezidentovi. Druhým příspěvek, který je taktéž spojen s osobou prezidenta, je koláž jeho výroků a myšlenek na různé otázky a problémy, jež Cvejn vyexcerpoval z prezidentových projevů: z Čapkovy knihy *Hovory s T. G. Masarykem*, z rozhovorů, které prezident poskytl, a v neposlední řadě z jeho vlastních knih (*Česká otázka, Ideály humanitní*). Zvláště vybíráme jednu konkrétní myšlenku: „*Smysl českých dějin – Ne násilím, ne smrtí, ale životem k životu: toť odpověď českého génia, toť smysl našich dějin a odkaz velkých předků.*“⁵⁸ *Manifest* – veršovaná oslava republiky a demokracie, uveřejněná ve třetím čísle prvního ročníku, v níž Cvejn zároveň vyjádřil ochotu a odvahu za její zachování bojovat, dokládá Cvejnov pohled na svět, plný pozitivních nadějí do budoucna a láskyplných citů.

Oba příspěvky, koláž i báseň, se nám jeví jako mimořádně důležité, zejména uvědomíme-li si, že v roce 1930 napsal Cvejn verše oslavující demokratické zřízení a adorující prezidenta a shromažďoval jeho myšlenky a pouze o čtyři roky později publikoval své články v *Jihu* z komunistického, silně revolučního hlediska. Tento rychlý přerod myšlenkový zároveň proběhl paralelně s rostoucími dopady hospodářské krize a může posloužit jako dobrý doklad toho, jak se lidé snažili se sociálními a ekonomickými problémy vyrovnat, a jak společenská situace změnila nazírání na nedávno vzniklé demokratické státní zřízení a jeho politiku.

Některé prozaické texty, jež Cvejn uveřejňoval, měly charakter informativní, například zpravoval čtenáře o proběhnuvším večeru s Vladislavem Vančurou, kterého pozvali členové Kulturního kroužku na besedu. V jiném z textů, který byl na pomezí zprávy a recenze, hodnotil spolkem Jihočeských akademiků uspořádané divadelní představení. V příspěvku z divadelního prostředí si velmi vážil odvahy, s jakou zahrál spolek kus, který byl dosud hrán pouze v Praze (*O. Theer – Faëthon*), a vyzdvihl také řečnické výkony několika herců. Vzhledem k tomu, že později psal divadelní kritiky a recenze, usuzujeme, že zde započal Cvejnov zájem o oblast divadla.

---

⁵⁸ CVEJN, Karel, Masarykovy myšlenky, *Gymnasion*, 1930, roč. 1, č. 6.

Ke společenským událostem se vyjádřil pouze jedním článkem, v němž reagoval na studentské demonstrace, které probíhaly od 18. do 20. listopadu 1930. Cvejn ve svém příspěvku shrnul, proč vlastně studenti protestovali a sám se k jejich stanovisku připojil.⁵⁹ Uznal, že studenti cizí národnosti zprostředkovávají našim obyvatelům informace o různých zemích světa, jejich obyvatelích a národních zvyklostech, a rozšiřují jim tak obzory. Na straně druhé dodal, že tato skutečnost by neměla být důvodem přijetí cizích studentů na úkor přijetí „našich“ studentů.⁶⁰

Závěrem zmíníme ještě Cvejnovy texty beletristické prozaické. Jednalo se o několik lyrizovaných povídek s vyostřenou pointou. V povídce *O opuštěném děcku (Jindřišce)*, v níž je chudé osiřelé dítě ponecháno na Štědrý večer samo, usíná zdoláno smutkem a následně se ocitá v pokojném a šťastném snu, z úst navrátilší se tety závěrem zaznívá silně sociální myšlenka: „*Chudé děti mají o to bohatší sny, oč víc ztratily a sen chudých je nejkrásnější život.*“⁶¹ V jiné povídce shrnuje jeden z hrdinů svou bolest z nešťastné lásky úvahou o štěstí: „*Co je štěstí? Jenom malý obláček v blankytu, jenom hrst květů, které zvadnou a budou pošlapány. Jenom vlaštovka, která se do rozbitého hnízda již nevrací. Přijde do tvého srdce žena, přilétne bílý pták s radostným poselstvím, (...) žena-démon pošlape všechny květy a zůstane tkvít v srdci jako krvavá rána, která se nehojí. A pak zbývá již jen nenávisť.*“⁶²

Cvejnovy příspěvky do *Gymnasionu* plně odpovídají postoji mladého, lačně svět očekávajícího a po naplnění ideálů roztouženého člověka. Touha po lásce a objevování dospělých citů je dobře zřetelná z jeho poesie. Z prozaických příspěvků Cvejn vyhlíží jako vizemi naplněný člověk, toužící ideály budovat a aktivně se na udržení těchto ideálů podílet, jak napsal v jedné ze svých úvah: „*chceme své zidealizované přeludy pohltit do svých srdcí, chceme, aby náš rozum a naše srdce se oplodnilo kladnými výsledky našich činů*“.⁶³

---

⁵⁹ Jednalo se o demonstrace proti přeplněnosti vysokých škol, v jejímž důsledku docházelo ústy studentů k poklesu kvality vzdělávání. Studenti dále požadovali, aby se přijímalo méně cizinců, aby nezabírali místa na vysokých školách a po vystudování i na pracovním trhu.

⁶⁰ CVEJN, Karel, Na okraj dnů, *Gymnasion*, 1929, roč. 1, č. 4.

⁶¹ CVEJN, Karel, O opuštěném děcku: Jindřišce, *Gymnasion*, 1931, roč. 2, č. 7.

⁶² SKÁLA, Jiří [pseud. Karla Cvejna], Svatební píseň, *Gymnasion*, 1930, roč. 2, č. 2.

⁶³ CVEJN, Karel, Pohádky, *Gymnasion*, 1930, roč. 1, č. 6.

4.3. Kulturně společenská periodika vycházející ve 30. letech v Českých Budějovicích

4.3.1. Charakteristika regionálního periodika

Časopis *Jih*, kterým se následně chceme zabývat podrobněji, svou koncepcí ani vlivem téměř nepřesáhl jihočeský region. Z tohoto důvodu si nejprve vymezíme funkci a důležitost regionálního tisku v rámci kulturního vědomí regionu. Úkolem lokálního tisku by nemělo být pouze podávat přehled o regionální politické, hospodářské či společenské situaci. Jednotlivé deníky a časopisy by měly také kultivovat a tříbit názorovou a kulturní základnu místních obyvatel. Regionální publicisté by se měli snažit informovat o nejrůznějším dění a zároveň poskytovat prostor pro zpětnou vazbu a diskusi.⁶⁴

Regionální tisk je také ideálním zprostředkovatelem vzájemného vztahu mezi krajem a jeho obyvateli, jelikož svázanost potencionálních čtenářů s krajem je (alespoň většinou) zdrojem automatického zájmu a zároveň jednotícím prvkem, který periodiku umožní soustředit se na mnohem specifičtější okruh publika a tomu se plně přizpůsobit. Tato skutečnost je důvodem, proč si regionální periodika v jihočeském regionu ve dvacátých a třicátých letech téměř nijak nekonkurovala, ale vzájemně se svým specifickým obsahem doplňovala.⁶⁵

Jedním z velkých témat, která výrazně ovlivnila podobu regionálního tisku meziválečné doby, byl bezesporu regionalismus. Jihočeský rodák, kritik a teoretik A. M. Píša se k tomuto jevu vyjádřil slovy: „*Zejména regionalismus jihočeský tonul dlouhou dobu v neplodném, historicky retrospektivním idealismu, v romantickém diletantismu a v povrchním, fangličkářském hraní na práci.*“⁶⁶ Se změnou postavení jižních Čech v rámci republiky docházelo téměř v každém regionálním tisku k přezkoumávání regionalismu a k pokusům o jeho nové vymezení. Z ankety v *Jihočeském přehledu* vyplývá, že k regionalismu zaujímalí jihočeští intelektuálové vesměs dvě stanoviska.

Jedni nadšeně podporovali regionální snahy o povznesení lokální kultury v souladu se zachováním regionálních tradic a zvyklostí, v kteréžto činnosti nadto spatřovali potenciál k rozhojnění a obohacení celorepublikové kultury. Druzí zaujali stanovisko

---

⁶⁴ OSVALDOVÁ, Barbora a Jan HALADA. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*, s. 192.

⁶⁵ HOUSKOVÁ, Lenka, *Kulturně společenská periodika v Českých Budějovicích 1918–1939*, s. 8.

⁶⁶ Tamtéž, s. 20.

pesimističtější a spatřovali v pěstování a konzervaci lokální kultury příliš velké tendence k separatismu, který by mohl vyústit v nárokování si autonomie. Někteří intelektuálové (Vilém Mathesius, Arne Novák) s regionalistickými projevy souhlasili, ale upozorňovali i na negativní dopady, které by mohly přinést: přílišnou shovívavost a nekritičnost k regionálním kulturním snahám. Také dodávali, že je třeba mít neustále na mysli národní jednotu.⁶⁷

V člancích, které nechyběly ani v *Jihu* (viz kapitola Jih: čtvrtletník pro kulturu, poesii a vědu), se nejednalo pouze o tom, zda je regionalismus lokální kultuře prospěšný, ale také o jeho podobě a o možných dopadech, které by mohl mít na region. Bylo například potřeba zaujmout stanovisko k odlivu intelektuálů do Prahy – centra kulturního dění, právě vlivem malého množství místních kulturních institucí. Proti tomu se snažil bojovat například regionalista Josef Lomský.⁶⁸

4.3.2. Kulturně společenská periodika

Abychom lépe poznali prostředí, do něhož Karel Cvejn s přítelem F. Dvořákem později vstoupil s *Jihem*, krátce nastíníme, jak vypadala další kulturně společenská periodika, která ve třicátých letech v jihočeské metropoli vycházela. Tato periodika můžeme klasifikovat do čtyř podskupin:

- a) Periodika, která se věnovala jednomu nebo více druhům umění, tímto způsobem byly koncipovány časopisy *Jihočeský ochotník* a *Linie*;⁶⁹
- b) Periodika pojímající kulturu širěji v souladu s definováním kultury sociologem Emanuele Chalupným, a sice jako synonymum pro civilizaci, tj. součinnost ducha s přírodou, která je vlastní těmto oblastem: technika, právo, sport, hospodářství, věda, výchova, mravnost, řeč, umění, zábava. S takovým vymezením se ztotožnil redaktor *Jihočeského přehledu* a neúnavný a pokrokový regionalista Josef Lomský a velice podobně byl koncipován také časopis *Jih*;⁷⁰

---

⁶⁷ HOUSKOVÁ, Lenka, *Kulturně společenská periodika v Českých Budějovicích 1918–1939*, s. 20–21.

⁶⁸ Tamtéž, s. 22–23.

⁶⁹ Tamtéž, s. 153–162.

⁷⁰ Tamtéž, s. 60.

- c) Studentské časopisy, v nichž byl velký prostor věnován autorské tvorbě, úvahám o umění, ale také informacím o studentských akcích a organizacích. Do této kategorie by patřilo českobudějovické *Sdružení*;
- d) Periodika, jejichž hlavní funkcí bylo přinášet zábavu a odpočinek, a která neměla téměř žádné větší umělecké ambice.⁷¹

Jednotlivá periodika se lišila také svým zázemím. V některých tvořili redakční radu profesionální žurnalisté, pro něž bylo vytváření listu obživou. Potřeba vydělávat se často projevovala velkým prostorem věnovaným inzerci na úkor věcného obsahu. Na druhé straně stála periodika vzniknuvší z uměleckých či jiných ambic příslušníků střední třídy – učitelů, vědců či umělců, kteří chtěli vytvořit kvalitní tisk se společensky závažným obsahem. Tyto ambice vedly na jedné straně ke kultivování a vzdělávání abonentů, na straně druhé mohly být důvodem malých nákladů, v nichž byl časopis tištěn, a s tím spojeného zániku periodika.

Když se skupina Jih rozhodla vydávat svou revue, vycházelo v Českých Budějovicích několik dalších kulturně společenských deníků. V následujících částech této podkapitoly se ve zkratce podíváme na obsahovou stránku oněch časopisů.

4.3.2.1. Studentský časopis *Sdružení*

Nejmladším kulturním periodikem, které koexistovalo s *Jihem*, byl studentský časopis *Sdružení*, který začal pravidelně vycházet v roce 1930 jakožto pokračovatel zaniklého studentského časopisu *Probuzení*. *Sdružení* mělo sloužit jako zpravodaj studentské organizace *Sdružení českobudějovických studentů* a tomu odpovídala i forma periodika. Hojně zde byly zastoupeny rubriky, které se týkaly organizace jednotlivých studentských spolků a nechyběly ani nejrůznější pozvánky na společenské akce pro studenty nebo studenty pořádanými. Prostor byl dáván také článkům výchovným, které většinou zajišťovali pedagogové. Studenti navíc přispívali autorskou tvorbou a úvahami o umění. O tom, že se studenti snažili vytvořit seriózní časopis, svědčí nejen absence zábavných, avšak vágních a obsahově plytkých příspěvků, ale také založení rubrik jako *Očistec* a *Listárna redakce*. V *Očistci* se objevovala společenská kritika a výzvy k mravnějšímu

---

⁷¹ HOUSKOVÁ, Lenka, *Kulturně společenská periodika v Českých Budějovicích 1918–1939*, s. 153–162.

chování studentů. *Listárna redakce* byla prostorem, v němž redaktori komentovali do redakce přišlé, avšak neotisknuté články a poskytovali zasílatelům velice kritické, nicméně dobře míněné rady a připomínky. Poslední číslo vydal časopis z finančních důvodů v roce 1935.⁷²

4.3.2.2. Linie

Se *Sdružením* byla v úzkém kontaktu část redakční rady uměleckého časopisu *Linie* (Emil Pitter, Josef Bartuška a Karel Fleischmann), který vznikl v roce 1931 jako platforma stejnojmenné avantgardní literární a výtvarné skupiny. Skupina *Linie* byla založena o rok dříve coby opozice ke Sdružení jihočeských výtvarníků⁷³ (dále jen SJV), jehož členům byla na stránkách *Linie* neustále vytykána kýčovitá malba a konzervativní krajinářství.⁷⁴ Členové *Linie* se snažili o propojení proletářské literatury s avantgardními postupy. Tak zvaná avantgardní osma – ústřední členové tohoto časopisu (O. Nouza, J. Bartuška, E. Pitter, J. Linhart, J. Stejskal, M. Mühlstein, K. Fleischmann, M. Haller) – si kladla za cíl vytvořit regionální umění, které by nezaostávalo za Prahou, a které by zároveň bylo originální a zasahovalo do všech oblastí umění.⁷⁵

V programovém prohlášení z roku 1931 stálo: „*Náš časopis vyrůstá v nutnosti, uprostřed hospodářské krize, v záplavě jiných tiskovin a lhostejnosti prostředí. Proti paušální degradaci provinciálního podnikání stavíme svou práci, odhodláni vzbudit zájem. Chceme překonat chabost zdejšího kulturního života, chceme promítnout kulturu dneška do našeho prostředí, chceme navázat a udržet styk s kulturními středisky evropskými, chceme informovat o aktuálních otázkách života. Náš program jest život.*“⁷⁶

Obsahově i grafickou úpravou, která se podobala úpravě *ReDu*,⁷⁷ navazovali členové na poetismus. Snažili se pojmout kulturu v širokém, ale uměleckém záběru (na

---

⁷² HOUSKOVÁ, Lenka, *Kulturně společenská periodika v Českých Budějovicích 1918–1939*, s. 69–81.

⁷³ Sdružení jihočeských výtvarníků byl spolek založený z iniciativy malíře O. Matouška a architekta K. Chocholy v roce 1925. Až do roku 1950 byl nejpočetnější i nejvýznamnější jihočeskou organizací výtvarníků. Členové spolku organizovali výstavy, pořádali osvětové přednášky a vydávali sborníky svých prací. Základním ideovým i uměleckým programem byl národní a lidový charakter tvorby.

⁷⁴ HOUSKOVÁ, Lenka, *Kulturně společenská periodika v Českých Budějovicích 1918–1939*, s. 89–105.

⁷⁵ CÍFKA, Stanislav et al., *Kultura: Literatura – Divadlo*, s. 117.

⁷⁶ Tamtéž, s. 117.

⁷⁷ *ReD (Revue Svazu Moderní Kultury „Devětsil“)* vydávala avantgardní skupina Devětsil v letech 1927 až 1930. S redaktorem K. Teigem se *ReD* stal předním časopisem poetistické a konstruktivistické

rozdíl od *Jihu*). Publikovali články o nepřeborném množství uměleckých projevů, dokonce i o scénickém tanci. Na stránkách *Linie* vycházely studie o umění a teoretické stati o avantgardě. Objevovaly se zde také praktické články plné rad a ponaučení ohledně správné kompozice při fotografování, články o reklamě a typografii a další. Nechyběly karikatury a fotografie členů umělecké odnože spolku – *Fotolinie*. Samozřejmostí byly zprávy a oznámení o kulturních událostech. Častým tématem byly požadavky na zvýšení úrovně uměleckého vyjadřování, mnohdy směřující na adresu Jihočeského národního divadla.⁷⁸

4.3.2.3. Jihočeský ochotník

Třetím kulturním periodikem, které vycházelo souběžně s *Jihem*, byl *Jihočeský ochotník*. Ten byl založen jako list Macháčkova okrsku jihočeských divadelních ochotníků a věnoval se zejména široké škále témat organizačně-informativních. Časopis od svého vzniku roku 1930 podával přehled o chystaných akcích a také uveřejňoval reakce a recenze na proběhnuvší představení. Postupně se však oblast jeho zájmu rozšířila na další kulturní oblasti, jakými byla literatura nebo výtvarné umění. Mimo informačních článků zde byly publikovány také odborné stati pojednávající o způsobech práce s hercem, o možnostech líčení či o hlasové přípravě herců, dále také o vztahu divadla k mladším divákům a o výchovných povinnostech divadla. Z vážnějších témat se zde objevovaly úvahy o možnosti soužití divadla s biografem a také o důležitosti lokálních divadel. V posledním ročníku (1935) se vlivem politických událostí časopis politizoval a členové na jeho stránkách hájili demokratické ideály.⁷⁹

---

meziválečné avantgardy. Čelními přispěvateli byli například K. Teige, J. Seifert, F. Halas, B. Václavek.

⁷⁸ HOUSKOVÁ, Lenka, *Kulturně společenská periodika v Českých Budějovicích 1918–1939*, s. 89–105.

⁷⁹ Tamtéž, s. 82–88.

4.4. Jih: čtvrtletník pro kulturu, poesii a vědu

4.4.1. Skupina Jih a vznik revue

Vedle zmíněné umělecké skupiny Linie se ve třicátých letech navzdory hospodářské situaci zformovala skupina Jih. Členové skupiny vzešli z řad vysokoškolských spolků v Praze, Brně, Bratislavě a v jižních Čechách – zdejší členové pocházeli z Budihoje, dále ze spolku mirovických studujících a spolku Štítný v Jindřichově Hradci.⁸⁰ Ustavující schůze se konala v ateliéru sochaře J. V. Schwarze v Praze v roce 1935. Mezi členy bylo mimo Karla Cvejna přibližně padesát umělců a odborníků, z nichž se někteří podíleli na vydávání revue *Jih*, k jejímž hlavním přispěvatelům patřil novinář a básník F. Dvořák, který řídil *Jih* spolu s K. Cvejnem, dále Josef Valut a budoucí historik umění Antonín Liška, kteří přispívali zejména články o umění a kultuře, a v neposlední řadě novinář a překladatel z ruštiny Václav Cháb.⁸¹

Podobou časopisu se členové snažili navázat na Lomského *Jihočeský přehled* zaniklý v roce 1932. Inspirovali se například formálním rozlišením stránek s hlavním obsahem a stránek, na nichž byly otištěny vedlejší informace a kratší útvary – ty byly rozpůleny (viz příloha č. 7 a č. 8).⁸²

Skupina se v roce 1937 náhle rozpadla pod vlivem finančních a politických příčin, vyšlo dokonce první číslo třetího ročníku, to však bylo cenzurou zabaveno. Kvůli dobové situaci byla také přerušena jednání o sloučení s přátelskou skupinou Linie.⁸³ Ačkoliv existovala skupina pouhé 4 roky, zapojila se do ní a na chodu časopisu se podílela střediska v několika městech: v Českých Budějovicích, Písku, Táboře, Jindřichově Hradci a Benešově. Administrativní sídla byla v Praze a Českých Budějovicích a redakce sídlily v Mirovicích, Písku, Českých Budějovicích a v Praze.

Členové redakce se již od prvního čísla snažili zaktivizovat postoj obyvatel jihočeského kraje. Skupina se svým programem, který spojoval členy KSČ, sociální demokraty, národní socialisty i nestraníky, a obsahem časopisu přihlásila k boji proti zpátečnictví a konzervatismu, odmítala apolitičnost umění a jejím záměrem bylo komentovat a formovat kulturní, hospodářskou i politickou situaci v kraji.⁸⁴

---

⁸⁰ CVEJN, Karel, *Skupina JIH 1935–1938: Zápas o novou tvář jižních Čech*, s. 5.

⁸¹ HOUSKOVÁ, Lenka. Českobudějovická novinová scéna mezi dvěma světovými válkami: kulturně-společenská periodika, *Výběr: časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech*, 2005, roč. 42, č. 1, s. 14.

⁸² HOUSKOVÁ, Lenka, *Kulturně společenská periodika v Českých Budějovicích (1918–1939)*, s. 108.

⁸³ CVEJN, Karel, *Skupina JIH 1935–1938: Zápas o novou tvář jižních Čech*, s. 7.

⁸⁴ Tamtéž, s. 6.

Lhostejná nebyla jejím přispěvovatelům ani otázka regionalismu – jejich snahou bylo přistupovat k záležitostem regionu prizmatem současnosti, ne jej zobrazovat coby romanticko-ruralistický výplod. Členové Jihu se chtěli aktivně podílet na utváření nového funkčního regionalismu: „*Programem naší práce, jež nebude jen omezena na tuto revui, bude tedy: ukazovat onu skutečnou, dnešní, neznámou část jižních Čech sociografickým zkoumáním (...); sledovat život jižních Čech polemicky a informativně; zachycovat čtvrtletníkem moderní a pokrokové tendence v umění, sociologii, historii a politice a propagovat je; provést kulturní revisi dosavadních hodnot a osvětlit je živou přítomností; stát se na poli jižních Čech střediskem boje proti kulturní reakci a fašismu a konečně v souvislosti se všemi mimo krajovými pokrokovými silami dneška.*“⁸⁵

Skupina Jih se skutečně snažila spolupracovat s ostatními skupinami či spolky, jejichž záměrem bylo budovat či upevňovat vztah obyvatel k socialismu. V kontaktu byla s brněnským *Indexem*, se *Střediskem* B. Václavka (ve *Středisku* byla publikována Cvejnova kritická stať *Tváří k vesnici*, dříve uveřejněná v *Jihu*), s *Blokem* a s *Naší cestou*. Z jihočeských uskupení nejvíce s *Liníí* – na stránkách čtvrtletníku například publikovali své verše členové *Linie* J. Bartuška (b. *Větrná růžice*), M. Haller (b. *Můj děd*) a O. Nouza (b. *Věčná píseň*) – a také s *Budivojem*, s nímž uspořádali výtvarníci z Jihu výstavu ve Valdštejnském paláci v Praze roku 1935. V roce 1937 členové Jihu zaslali své příspěvky na Mezinárodní studentskou výstavu kultury a umění v Neapoli, kde podle Cvejna navzdory militantním záměrům Itálie nemohla být československá expozice vnímána jinak než protiválečně, stejně jako rakouská, švýcarská, jugoslávská či maďarská.⁸⁶

4.4.2. Tematická náplň

Obsah čtvrtletníku byl kulturní v širším slova smyslu, jak již bylo zmiňováno v souvislosti s *Jihočeským přehledem*. Kromě článků, statí a recenzí obsahovala čísla také obrazovou přílohu s reprodukcemi uměleckých děl a fotografií. Většina fotografií výtvarných prací pocházela z dílny Josefa Václava Schwarze a Františka Kouby.

V následující části textu upozorníme na hlavní témata publikovaných článků. Jedním z velmi důležitých témat byly otázky týkající se hospodářství, autoři v *Jihu* často kritizovali činnost Národohospodářského sboru jihočeského. Ve druhém čísle prvního

---

⁸⁵ Úvodní text, *Jih*, 1934, roč. 1, č. 1, s. 1.

⁸⁶ CVEJN, Karel, *Skupina JIH 1935–1938: Zápas o novou tvář jižních Čech*, s. 6–9.

ročníku jsou aktivity sboru komentovány slovy: „*Jeho činnost je sice široce teritoriálně založena, ale projevuje se příliš jednostranně. (...) Stará se především o otázky zemědělské, které mu jaksí lépe sedí. (...) Možno říci, že JNS pracuje hlavně v duchu agrární strany.*“⁸⁷ Členové skupiny reagovali na eskalující důsledky hospodářské krize: na bankrotující podniky nebo problémy podniků, které byly nuceny přesunout výrobu jinam.

Další záležitostí, která byla v popředí zájmu přispěvatelů *Jihu*, byla nezaměstnanost. V rubrice s názvem *Informace* nalezneme v prvním ročníku poznámku: „*Podle statistiky z 13. března 1934 je na českobudějovickém okrese i při všeobecném snížení nezaměstnanosti v letošním roce o 429 nezaměstnaných osob víc než koncem prosince minulého roku.*“⁸⁸ V průběhu dalších čísel se v souvislosti s tématem nezaměstnanosti nebo pracovních podmínek objevila zpráva o dělnících stávkujících v Kozárovicích u Mirovic kvůli zvýšení mezd a dále článek o situaci trhu práce v jižních Čechách, v němž byl zdůrazňován dopad hospodářské krize na jihočeský kraj.

Ani politická situace v kraji neunikla pozornosti přispěvatelů, kterážto skutečnost se zejména projevila v člancích, v nichž autoři varovali před nebezpečím fašismu ze strany Gajdova⁸⁹ fašistického hnutí: „*Jako zdánlivá záchrana kapitalismu z tísně, zesílené současnou světovou hospodářskou krizí, roste fašismus. Je jím zasažen nejen hospodářský a politický život, ale také ohroženy hodnoty kulturní. Čím větší politické moci fašismus nabývá, tím vážnějším a hrozivějším nebezpečím se stává pro tyto hodnoty.*“⁹⁰ Na jiném místě čteme, že fašismus směřuje ke svému konci, jelikož dle autora neměl žádný pořádný program a získával podpůrce pouze na základě vzbuzování nedůvěry a nenávisti vůči jiným stranám či hnutím. Závěrem autor napsal: „*Že se mohl usadit v jižních Čechách [fašismus, pozn. autora], to ukazuje na zaostalost našich krajů a na všechny ony chyby jihočešství, na které už dávno poukázali ti, (...) kdož hledali odpověď na otázku, jak to v jižních Čechách skutečně vypadá.*“⁹¹

---

⁸⁷ DVOŘÁK, František a Václav NĚMEC, Úpadek průmyslu a vyhlídky jihočeského zemědělského podnikání, *Jih*, 1934–1935, roč. 1, č. 2, s. 34.

⁸⁸ Rubrika *Informace*, *Jih*, 1934–1935, roč. 1, č. 1, s. 30.

⁸⁹ Generál Radola Gajda (1892–1948) byl jedním z velitelů československých legií v Rusku. V roce 1926 byl degradován a propuštěn z armády. Následně se stal předsedou Národní obce fašistické, hnutí organizovaného po vzoru italského fašismu, v jejímž čele zůstal až do její integrace do Strany národní jednoty.

⁹⁰ Úvodní text, *Jih*, 1934–1935, roč. 1, č. 1, s. 1.

⁹¹ CHÁB, Václav, Fašismus v jižních Čechách, *Jih*, 1934–1935, roč. 1, č. 2, s. 42.

Autoři také intenzivně brojili proti vlivu Agrární strany v jižních Čechách, jejíž politika měla podle členů Jihu negativní dopad na místní dělnické obyvatelstvo. V několika článcích se objevilo téma socialismu a kapitalismu, který byl z pohledu členů skupiny zdrojem společenských problémů: „*Nejhůře zapůsobila na duchovní a mravní sílu mladých příšera nezaměstnanosti. (...) A tu je třeba hledat prostředky a cesty, jak říci všem, že tuto strašlivou skutečnost připravil lidu kapitalismus a že zastánci dosavadního řádu činí vše, aby tento stav byl zachován. Změniti poměry do důsledku ještě dnes nelze, a přece je to historickou úlohou socialismu.*“⁹²

Průspěvovatelé Jihu nezavírali oči ani před hrozící válkou a cítili potřebu své čtenáře varovat a snad i motivovat k tomu, aby udělali, co bude v jejich silách, aby konfliktu zabránili, jak dosvědčuje úvodní projev druhého ročníku: „*Že stav je vážný, na nejvyšší míru vážný, to ví každý. Ale zbabělá psycha většiny lidí utíká od těchto zjevů; zavírá oči před skutečností, ačkoliv by bylo spíše žádoucí, abychom se jí podívali do očí a řekli své rozhodné – ne! (...) Nejde o hru. Dnes se řadí proti sobě dva tábory a každý z nás musí říci jednou své rozhodné slovo. Buď pro pokoj, pro práci, pro život; buď pro neklid, pro dobrodružství, pro hazardní hru, která životy neběře v úvahu.*“⁹³

Politickou, hospodářskou a uměleckou sféru (v užším smyslu) propojoval pojem regionalismus, jenž byl předmětem několika článků. Zvláště bylo zdůrazňováno, že je potřeba vymanit se z představy jihočeského kraje jako romantické krajiny plné konzervativních věřících pracujících lidí, již jsou smířeni se svým bídným osudem: „*Problém kraje (...) nekoření v hloubavé povaze lidu, v náboženském zanícení, folklóru a romantice geografického prostředí. Při jeho řešení se musí hledět k dobové skutečnosti a hledat je v komplexu otázek hospodářských, kulturních a politických. (...) Obroda nemůže přijít z centra, ale z kraje a jeho složek.*“⁹⁴

Komplikovanější byl pohled na regionalismus v umění, právě ten je z nejpalcivěji kritizovaných a nejčastěji reflektovaných napříč celou revue. Skupina Jih cítila jako nutnost neustále se vymezovat vůči, dle názorů členů v různých příspěvcích, všeobecně přijímané představě o jižních Čechách, kterýžto stereotyp byl nadto přiživován i uměleckými vyobrazeními. V tomto kontextu napsal A. Liška: „*Když se Skupina Jihu*

---

⁹² Mládež a socialismus, *Jih*, 1934–1935, roč. 1, č. 2, s. 58.

⁹³ LIŠKA, Antonín, Úvodní text, *Jih*, 1936–1937, roč. 2, č. 1, s. 1

⁹⁴ DVORÁK, František, Jihočeská vesnice, *Jih*, 1934–1935, roč. 1, č. 3, s. 77.

*rozhodla vydávati tento časopis, vytkla si za úkol bojovat proti jihočeské pověře ve vědě, v umění, v literatuře atd. (...) Touto pověrou rozumíme falešnou ideologii, která opředla jižní Čechy, kraj i lid, vylhanou romantikou a papírovou sentimentálností. (...) Zasmušilé jihočešství je lež, prázdná literární pósa, kterou vyvrací skutečnost a která pro nás, nechceme-li se obracet zády k živé současnosti, nemá v sobě ani kousek poesie.*⁹⁵

Z hlediska uměleckých nároků na autory požadovali přispěvatelé *Jihu* objektivní zpodobnění situace, z něhož by jasně vyplývalo negativní vymezení vůči současnému stavu věcí, a v němž by bylo obsaženo volání po změně. Požadavek souvisel s názorem, že umění nemá stát stranou politiky, tudíž prahli-li umělci po zlepšení sociální a finanční situace v kraji, umělecké vyobrazení mělo na tyto problémy upozorňovat. Toto stanovisko se promítlo také do zhodnocení sborníku *Práce* vydaného Sdružením jihočeských výtvarníků, v němž autor reakce doufal najít proletářský venkov se všemi jeho sociálními problémy „a zatím jihočeský umělec prý se o tohle vše nezajímá. Pro něho západ či východ, blahobyt nebo bída, včerejšek nebo zítřek je jedno. (...) stále ty rybníky, hory a kdo ví co, víc nežli myšlenky, nežli naléhavý dnešek, nežli živá potřeba toho umění.“⁹⁶

Z uveřejnění úryvku ze Šaldovy studie týkající se regionálního umění můžeme vyčíst, že ačkoliv členové *Jihu* brojili za obrodu regionálního kulturního snažení, také si uvědomovali možná úskalí regionálního umění: „*Pravidelně se utíká do regionalismu básnická slabost se zastaralými a odloženými již metodami básnické tvorby; všecko, co dosloužilo v umění tzv. celonárodním a velkonárodním, koketování s reakcionářstvím, klišé a šablony, falešná lidovost a padělaný svéráz. Odtud méněcennost a pochybná hodnota velké většiny toho, co pluje u nás pod vlajkou krajovosti.*“⁹⁷

Obecně reflektovali členové redakce kulturní dění a potřeby jihočeského kraje, zejména J. Valut (*Kulturní ruch v Českých Budějovicích, O uměleckou úroveň jihočeského národního divadla*), A. Liška (*Umění a dnešek*), A. Novák (*Kulturou proti maloměšťačtví*) a V. Osvald (*Bída kulturního života v jižních Čechách*). V řadě příspěvků byl kritizován kulturní život v jižních Čechách, výrazně negativní postoj zaujímali autoři *Jihu* k výběru nastudovaných inscenací i způsobu jejich ztvárnění v Jihočeském národním divadle. Na stránkách revue byly dále uveřejňovány studie o životě autorů, kteří byli

---

⁹⁵ LIŠKA, Antonín, K zápasu o myšlenkovou základnu kulturních snah jihočeských, *Jih*, 1934–1935, roč. 1, č. 3, s. 67.

⁹⁶ Tamtéž, s. 67.

⁹⁷ ŠALDA, F. X., O rodném kraji a krajovém umění, *Jih*, 1936–1937, roč. 2, č. 4, s. 101.

spojení s jižními Čechami, nebo o jejich tvorbě. K takovým patřily například kritické stati o díle Jana Čarka, Jana Šnobra a Karla Nového a dále medailony o výtvarníkovi Alfrédu Justitzovi a o divadelním působení Karla Huga Hilara.

Odborné články a stati se nedotýkaly pouze literatury, ale také oblasti hudby, výtvarného umění i stavitelství. Například Jaroslav Teklý publikoval v prvním ročníku článek, v němž se vyjádřil k rozdělení hudby na umělou a lidovou, přičemž při své analýze vycházel defacto z metody marxistické. Závěrem napsal: „*Vzájemné oddalování lidové a umělé hudby je tedy nutným následkem prohlubování rozporů mezi třídními základnami obou umění: buržoasie na jedné, proletarisujícího se maloměšťanstva a proletariátu na druhé straně.*“⁹⁸

O výtvarnému umění psali jednotliví autoři zejména při recenzování proběhnuvších výstav, negativní kritice se nevyhnuo SJV, kterému autoři Jihu vytýkali „*nepokrokové krajinářství*“ (spor skončil přestupem F. B. Kouby a J. V. Schwarze ze Sdružení do Jihu). Avšak ne všechny práce členů SJV byly kritizovány, například o výstavě Otto Matouška bylo ve třetím čísle druhého ročníku referováno velmi pozitivně. Texty se závažnější tematikou byly v rámci jednotlivých čísel hojně prokládány autorskou a překladovou tvorbou, otiskovány byly většinou básně, ale objevovaly se také povídky.

Pravidelně se v *Jihu* vyskytovalo několik rubrik, které byly umístěny zpravidla ve druhé části čísla v nepevném pořadí. Jednalo se o rubriku *Jihočeské proudy*, v níž bylo vypsáno vždy několik citací a odkazů na články z dalších jihočeských periodik – buď byly vybírány úryvky v názorovém souladu s *Jihem* nebo takové, které měly dané periodikum zesměšnit. Dále o rubriku *Knihy*, do níž přispíval svými recenzemi na nedávno vyšlé tituly většinou Karel Cvejn, ojedinele Antonín Liška a František Dvořák. *Poznámky*, v nichž různí autoři kratšími zprávami informovali o kulturních událostech, jakými bylo založení nového časopisu nebo uspořádání výstavy. Do této rubriky nicméně spadaly také zprávy o zhoršující se nezaměstnanosti a také informace o blížících se lokálních volbách. Další rubrikou byly *Informace* – graficky byla tato rubrika součástí *Poznámek*, obsahově se však jednalo o změť velice krátkých zpráv různorodého charakteru, od informací o vydaných knihách a plánovaných výstavách po oznámení o úmrtích umělců aj. Od druhého ročníku nadto redakce rozšířila portfolio žánrů a v rubrice s názvem *Dokumenty* uveřejňovala části osobní korespondence známých

---

⁹⁸ TEKLÝ, Jaroslav, Odras společenských rozporů v hudební kultuře, *Jih*, 1934–1935, roč. 1, č. 3, s. 75.

osobností ze světa literatury (Úryvky z dopisů Vladimíra J. Průši Františku Halasovi, A. M. Píšou vybrané úryvky z dopisů Jiřího Wolkra), dále A. Liškou vybrané recenze a posudky Ladislava Klímy na knihy zaslané příteli Aloisi Fiedlerovi.

Na konci každého čísla byla jedna až tři stránky věnované inzerci, s výjimkou posledních čísel ročníků, v nichž nebyla reklama přítomna. Reklamní prostor v časopise využívalo několik pražských a budějovických podniků, dále knihtiskárna Družstvtotisk, která zároveň vydávala časopis *Jih*. Jedno z čísel obsahovalo seznam vydaných knih nakladatelstvím Orbis a dvakrát zde bylo upozorněno na možnost předplatit si jiný časopis, a sice *U-Blok*⁹⁹ a *Panorama*.¹⁰⁰

4.4.3. Činnost Karla Cvejna

4.4.3.1. Ojedinělé příspěvky

K. Cvejn nebyl pouze iniciátorem vzniku skupiny *Jih* a následně společně s F. Dvořákem hlavním redaktorem revue *Jih*, byl také velmi produktivním a pravidelným příspěvovatelem čtvrtletníku. Několikrát byl autorem kratších zpráv v oddíle *Z Písku* v rubrice *Poznámky*. V jedné ze zpráv informoval o průběhu Halasova večera, přednášce pořádané spolkem Jihočeských Akademiků.¹⁰¹ V jiných textech upozorňoval na politickou situaci, problém narůstající nezaměstnanosti v regionu nebo informoval o volbách. Texty spojené s Pískem dokazují, že mu město jeho dospívání nebylo ani po odchodu z gymnázia cizí.

Cvejnovým jediným autorským počinem ve smyslu literárním v rámci časopisu byl překlad básně čínského básníka Tu Fu¹⁰² s názvem *Zpěv válečných vozů*, která byla napsána roku 752. Jedná se o báseň kritizující válečné ambice císaře, které přinášejí pouze

---

⁹⁹ Časopis *U* (čtvrtletník skupiny Blok) vycházel v letech 1936–1939. Hlavním redaktorem byl B. Václavek, dalšími členy byli P. Jilemnický, K. Konrad, F. Král, L. Svoboda, J. Taufer, J. Weil aj. Programově chtěli členové rozvíjet „pravdivé zobrazování reality v jejím revolučním vývoji“ a dále uměním bojovat proti fašismu.

¹⁰⁰ Časopis *Panorama* byl nakladatelský měsíčník vydavatelství Družstevní práce založený roku 1923. Jeho charakter byl spíše propagační a informační.

¹⁰¹ Všestudentský spolek Jihočeští akademici bylo sdružení založené vysokoškolskými studenty, kteří pocházeli z Písku, mnoho členů však bylo také ze škol středních. Spolek pořádal nejrůznější přednášky a besedy s nejen kulturními osobnostmi. Cílem bylo probudit zájem veřejnosti o společenské, kulturní i jiné problémy a aktivně se podílet na lokálním dění.

¹⁰² Tu Fu byl čínský humanisticky smýšlející básník, který žil v letech 712 až 770. V roce 1925 B. Mathesius volně přeložil a parafrázoval jeho sbírku *Černá věž a zelený džbán*, v níž se pravděpodobně Cvejn setkal s touto poezií poprvé a našel v ní zalíbení.

smrt a bídu pro venkovský lid. Právě sociální aspekt týkající se venkovského, ale i městského obyvatelstva, jeho věčné utrpení a neschopnost vzepřít se mocným, jsou tématem, které neopouští žádný z Cvejnových projevů. Situace chudých a bezmocných byla něčím, s čím se Cvejn nedokázal smířit, něčím proti čemu požadoval, aby se bojovalo nejen v politice, ale také v umění.

4.4.3.2. Recenze

Svůj zájem soustředil Cvejn bez několika výjimek na literaturu, a to téměř výlučně na kritickou činnost. Ve dvou ročnících publikoval v rubrice *Knihy* kritické recenze na 23 titulů. Cvejnovy recenze byly v této rubrice přítomny vždy, když byla obsažena v čísle.

V kritickém zkoumání vycházel z bezmezné víry, že jedině proletářská literatura dokáže pravdivě zobrazit bídnou skutečnost. Toto prizma bylo determinováno a umocňováno vyhraněným levicovým postojem, který se promítl více nebo méně do každé z jeho literárních kritik – v každém díle se pokoušel nalézt stopy proletářských snah. V jedné z recenzí například doporučoval ke čtení lyrickou reportáž Norberta Frieda¹⁰³ *Prag spricht dich an*, u níž oceňoval plastičnost a nejednotvárnost zpracování, a kterážto dokázala dle Cvejnova úsudku vtáhnout čtenáře do světa vykořisťovaných dělníků způsobem, který nenechal nikoho na pochybách, na čí straně je pravda. Z hlediska formálního vyzvedl Cvejn autorovu schopnost účelně užívat postavy, tak aby každá byla vlastně nositelem motivu, symbolem. Závěrem ocenil Cvejn výzvu ke změně poměrů obsaženou v příběhu.¹⁰⁴

Na smysl pro pravdivého vyobrazování skutečnosti, který jsme zmiňovali jako jeden z konstituentů postoje Skupiny Jih k umění, upozornil v reakci na novelu Jaromíra Johna¹⁰⁵ *Zbloudilý syn*, v níž zdůraznil, že se jedná o mimořádný obraz válečné situace

---

¹⁰³ Norbert Fried (1913–1976) byl ve třicátých letech filmovým redaktorem a dramaturgem a spolupracoval s divadlem E. F. Buriana. Byl autorem reportáží, cestopisů, povídek a románů o osudech českých Židů a v počátcích tvorby psal německé verše.

¹⁰⁴ CVEJN, Karel, rubrika *Knihy, Jih*, 1934–1935, roč. 1, č. 1, s. 24.

¹⁰⁵ Jaromír John (vl. jm. Bohumil Markalous; 1882–1952) byl povoláním učitel, účastnil se bojů v první světové válce, po válce pracoval jako brněnský redaktor *Lidových novin*, vedl knihovnu Ars nakladatelství Orbis. Byl autorem dokumentaristických a psychologizujících válečných příběhů.

v souvislosti se světem chudých haličských židů, který je dobře dokreslen kresbami A. Justitze.¹⁰⁶

Ve stejném čísle zaujal naproti tomu velice negativní stanovisko hned ke dvěma prozaickým titulům: *Návratu* Karla Fleischmanna¹⁰⁷ a *Athonským milencům* Zdeňka Václava Strabocha.¹⁰⁸ U obou knih sice Cvejn našel zajímavé pasáže, například o jedné z kapitol první jmenované knihy napsal, že jsou v ní „*pečlivě sebrány osudy chudých, nepatrných lidí*“,¹⁰⁹ nicméně zvláště ho pobouřila předstíraná erudovanost v množství plytkých úvah z různých oblastí kultury, jimiž byly příběhy proloženy, a které nadto narušovaly celkovou koherenci. O druhém zmiňovaném titulu dokonce napsal: „*forma podává obsah hluboké neúcty k stavbě české věty a hejskovský postoj autorův nad životem a bídou*“.¹¹⁰

Vzhledm k tomu, že Cvejn sám byl ve třicátých letech autorem experimentální poezie, nelze usuzovat, že by jeho výrok byl motivován přílišnou konzervativností. Spíše tím chtěl říci, že autor formálně ani obsahově text nezvládl. Z hlediska obsahu ovšem Cvejn neopouští východisko proletářské, kteréžto však zdá se nemělo na posuzování formy vliv. V recenzi na proletářskou poezii L. J. Deky¹¹¹ píše, že ačkoliv je sbírka dobře tematicky rozložena a podává dojem jednotnosti, vykazuje formální nedostatky a básnicky působí pouze několik jejích veršů.¹¹²

Tématem několika dalších recenzovaných knih, které Cvejn hodnotil jako velmi důležité zvláště v souvislosti s dobovou politickou situací, byla válka. V recenzi na román *Atentát* Karla Nového¹¹³ napsal, že se jedná o historický dokument, v němž monarchové zastupují svět, který spěje k zániku.¹¹⁴ Za význačný „*čin probuzení a lidského volání*“

---

¹⁰⁶ CVEJN, Karel, rubrika *Knihy, Jih*, 1934–1935, roč. 1, č. 1, s. 25.

¹⁰⁷ Karel Fleischmann (1897–1944) byl povoláním lékař, který se umělecky věnoval především výtvarnému umění. Byl také přispěvovatelem *Linie*, v níž publikoval epigramy a kratší texty.

¹⁰⁸ O autorovi se v sekundární literatuře nevyskytuje žádná zmínka.

¹⁰⁹ CVEJN, Karel, rubrika *Knihy, Jih*, 1934–1935, roč. 1, č. 1, s. 25.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 25.

¹¹¹ O autorovi a básnické sbírce *Tak zpívám* se v sekundární literatuře nevyskytuje žádná zmínka.

¹¹² CVEJN, Karel, rubrika *Knihy, Jih*, 1934–1935, roč.1, č. 3, s. 86.

¹¹³ Karel Nový (vl. jm. K. Novák; 1890–1980) byl levicově orientovaný autor dělnického původu píšící sociálně kritické a historické prózy, výraznou součástí jeho děl byl vztah k přírodě a venkovu a touha po sociální spravedlnosti.

¹¹⁴ CVEJN, Karel, rubrika *Knihy, Jih*, 1936–1937, roč. 2, č. 2, s. 56.

označil román *Rozchod* napsaný členem Devětsilu Karlem Konrádem¹¹⁵ v roce 1934, v němž je dle Cvejna obsažena všechna nechuť a odpor k válčení a všemu zlu s ním spojenému.¹¹⁶

Z jihočeských básníků věnoval výraznější prostor Josefu Bartuškovi,¹¹⁷ konkrétně poetistické sbírce *Zahradník*, kterou označil za vrchol Bartuškovy poetismu i pro něj typické melancholie. Přesto napsal, že mu v „*poesii kouzelné, ale námětově chudé a jednostranné*“¹¹⁸ něco schází. Vyjádřil se také k Bartuškově sbírce *Tři písně*, v níž Cvejn skutečně ocenil básníkovo úsilí vynaložené k vyjádření opravdového vroucího vděku vůči jeho ženě, která mu byla partnerem na cestě životem.¹¹⁹ Na zmíněných reakcích můžeme dobře vidět, že Cvejnova politická a sociální orientace, která ovlivnila jeho smýšlení o smyslu a náplni uměleckého projevu, mu v některých případech nezabránila v kladném hodnocení poezie apolitické.

Ze zahraničních autorů upozornil Cvejn na dvě knihy sovětských autorů. První byla románová kniha Michaila Alexandroviče Šolochova¹²⁰ *Rozjitřená země*, kterýžto text označil za „*básnický a plastický román o boji o kolchoz*“,¹²¹ a druhá byl román *Den druhý* napsaný Iljou Erenburgem,¹²² který Cvejn nazval důkazem „*zájmu Sovětů o člověka*“.¹²³ V obou případech Cvejn z románů abstrahoval skutečnosti, v něž naprosto a plně věřil: kolektiv, budování něčeho nového, život malých lidí, ale především boj a aktivní snahu člověka, který se nevzdává.

Podobného ducha podtrhl v životopisném svazku amerického mikrobiologa Paula de Kruifa¹²⁴ *Bojovníci se smrtí*, který popisoval práci lékařů snažících se nalézt léky na různé

---

¹¹⁵ Karel Konrád (1899–1971) byl prozaik, novinář, fejetonista a redaktor *Rudého práva*, zejména ve dvacátých letech byl výrazně ovlivněn poetismem. Antimilitaristické postoje vyjadřoval pomocí silných básnických obrazů.

¹¹⁶ CVEJN, Karel, rubrika *Knihy, Jih*, 1934–1935, roč. 1, č. 4, s. 113.

¹¹⁷ Josef Bartuška (1898–1963) byl avantgardním umělcem, učitelem a členem skupiny Linie. Tvořil lyriku experimentální, odbojně sociální, ale také krajinářskou, v níž vyjadřoval vztah k jihočeské krajině.

¹¹⁸ CVEJN, Karel, rubrika *Knihy, Jih*, 1934–1935, roč. 1, č. 1, s. 24.

¹¹⁹ CVEJN, Karel, rubrika *Knihy, Jih*, 1936–1937, roč. 2, č. 3, s. 22–23.

¹²⁰ Michail Alexandrovič Šolochov (1905–1984) byl sovětský autor písní prózy z prostředí donských kozáků.

¹²¹ CVEJN, Karel, rubrika *Knihy, Jih*, 1934–1935, roč. 1, č. 3, s. 87.

¹²² Ilja Grigorjevič Erenburg (1891–1967) byl sovětský spisovatel, básník, publicista a překladatel židovského původu. V počátcích tvorby byl ovlivněn symbolismem a expresionismem, později psal psychologizující prózy popisující konflikt jedince a společnosti.

¹²³ CVEJN, Karel, rubrika *Knihy, Jih*, 1934–1935, roč. 1, č. 3 s. 86–87.

¹²⁴ Paul de Kruif (1890–1971) byl americký mikrobiolog, publicista a spisovatel, který výrazně přispěl k rozvoji a etablování literatury faktu.

smrtné choroby. Cvejn hodnotil knihu kladně zejména proto, že autor podle něj nespolehal na senzačnost prostředí a tématu, ale soustředil se namísto toho na vytvoření skutečného příběhu plného odhodlání a hrdinství. Na konci své recenze Cvejn s lítostí připustil, že ačkoliv „*tento boj o lidský věk podnikali stranou, vysoké lékařské vědy a bez mnohatisícových podpor. Přes to jejich úspěchy nedosáhly ani úspěchů hrdinů poslední světové války.*“¹²⁵

Velmi významné umělecké dílo spatřoval v reportážní knize německého autora Fritze Waltera Nielsena,¹²⁶ který v době hrozící války vydal formou inovativní a obsahem kritickou, dráždivou a antifašistickou *Knihu v plamenech*, v níž autorským textem propojil ukázky z osmi knih, které byly v Německu ničeny. Cvejn, který spolu s ostatní redakcí časopisu upozorňoval ve svých projevech na nebezpečí německého fašismu a války, uvítal s nadšením „*montáž z dnešního šílenstvím naplněného Německa*“.¹²⁷ Reflexe německého autora v době, kdy v jižních Čechách existovala kultura německé menšiny izolovaně od české, dokazuje že antifašistický postoj byl něčím, co dokázalo národnosti sjednotit.¹²⁸

Z bibliofilských či literárněvědných prací, které recenzoval nebo o jejichž vydání informoval, uvedeme sborník *Kytka na Hrob J. V. Průši*,¹²⁹ dnes již zapomenutého jihočeského spisovatele, kterému v tomto sborníku pět let po jeho smrti vzdalo čest několik jeho přátel a kolegů. Cvejn se svým projevem na konci zprávy o vydání sborníku ke vzpomínce připojil slovy: „*Povahově statečný, přímý a důsledný, nadprůměrné inteligence a umělecké mnohostranosti, spojené s pronikavou kritičností, ve svém vrozeném odbojnictví proti útlaku mládí a proti násilí na malých lidech vytvořil typ mladého jihočeského revolucionáře, průbojného člověka.*“¹³⁰

V témže čísle označil za velice povedenou a podnětnou studii A. Divíše¹³¹ *Antonín Sova a rodný kraj*. Osvěžující se Cvejnovi jevila zejména kompozičně-obsahová stránka,

---

¹²⁵ CVEJN, Karel, rubrika *Knihy, Jih*, 1934–1935, roč. 1, č. 3, s. 86.

¹²⁶ F. W. Nielsen (vl. jm. Friedrich Wallensteiner; 1903–1996) byl básník, publicista, divadelní herec a režisér. Do ČSR emigroval v roce 1933 a ihned se zde přidal k okruhu antifašistických spisovatelů. Knihu *Buch in Flamenn* vydal v češtině k příležitosti druhého výročí pálení knih v Německu.

¹²⁷ CVEJN, Karel, rubrika *Knihy, Jih*, 1936–1937, roč. 2, č. 4, s. 115.

¹²⁸ Srovnej HOUSKOVÁ, Lenka, *Kulturně společenská periodika v Českých Budějovicích (1918–1939)*, s. 30.

¹²⁹ Jan Vladimír Průša (1906–1930) byl jihočeský spisovatel, literární historik, kritik a estetik.

¹³⁰ CVEJN, Karel, rubrika *Knihy, Jih*, 1934–1935, roč. 1, č. 3, s. 85.

¹³¹ O autorovi se v sekundární literatuře nevyskytuje žádná zmínka.

v níž autor na základě materiálu Sovova díla vykresluje Sovův vroucí vztah k jižním Čechám. V opozici s tímto se mu jevil Arne Novákův¹³² spis k výročí Sovových 70. narozenin *Památce Antonína Sovy*, který označil za „suchý a po výtce životopisný spisek“.¹³³

Přestože jsme nejmenovali všechny reakce, kterými K. Cvejn přispěl do *Jihu*, domníváme se, že vybraný vzorek poskytuje jasný obraz toho, co Cvejn od autorů v jejich tvorbě požadoval. Sociální hledisko mělo být dle Cvejna, hlavně u krajových autorů, zcela automatickým prvkem, leč nikoli jediným. Zvláště mu záleželo na formální a obsahové stránce – u těch děl, k nimž zaujal nepříznivý postoj, to byla právě nejednotnost, kterou považoval za tristní selhání autorů. Dále kritizoval předstíranou učenost – pouze naoko erudované výroky obsažené v dílech některých autorů, a zrovna tak využívání sensačních motivů a námětů užívaných k zastření obsahových nedostatků. Naopak si v próze i v poezii cenil opravdovosti a autentičnosti. Vysoce smýšlel o autorech, kteří byli schopni do svého díla zakomponovat bojovný výraz a zájem o obyčejného člověka. Přesto, možná právě proto v některých Cvejnových soudech spatřujeme jakousi komunistickou zaslepenost či protichůdnost.

Na jedné straně chválí a povzbuzuje autory, kteří tematizují lidské utrpení zapříčiněné ekonomickou situací, na druhé straně mu taková snaha nestačí. Očekává jasné ideologické (komunistické) stanovisko, což sice odpovídá představám revidované proletářské literatury, ale na druhou stranu to degraduje jeho kritické závěry.

4.4.3.3. Literárněkritické studie a kratší stati

Mimořádně dobrým dokumentem toho, jaké tematické rozvržení K. Cvejn očekával v literárních dílech a co si představoval pod pojmem regionální umění, podává několik Cvejnem uveřejněných statí.

V chronologicky první stati s názvem *O Janu Čarkovi*, v níž Cvejn poskytl zběžný popis dosavadní básnickovi tvorby, zaujal Cvejn hned zkraje textu velice kritické stanovisko. Obvinil J. Čarka¹³⁴ z neschopnosti překročit ruralistické vnímání jihočeského

---

¹³² Arne Novák (1880–1939) byl profesorem české literatury, tradicionalistickým literárním kritikem a historikem. V centru jeho zájmu byly konkrétní tvůrčí osobnosti, proto publikoval zejména monografické práce.

¹³³ CVEJN, Karel, rubrika *Knihy, Jih*, 1934–1935, roč. 1, č. 3, s. 85.

¹³⁴ Jan Čarek (1898–1966) byl úředníkem a zároveň básníkem jihočeského venkova, více o jeho tvorbě viz kapitola Regionální literární kontext 20. a 30. let 20. století.

kraje a z nehluboké představy o rodném kraji. Za sbírku s potenciálem označil *Chudou rodinu*, v níž Čarek „správně“ tematizoval sociální problémy kraje. Ovšem jedním dechem Cvejn poznamenal, že, místo aby čtenář v dalších Čarkových sbírkách našel jasný sociálistický postoj, našel idealistický obrázek kraje. V tomto kraji sice figurují chudí lidé, ale jen jako postavy dokrášlující kolorit, jako postavy dojemného náboženského cítění, které s pokorou přijímají svůj úděl. Celý proletariát je podle Cvejna pro Čarka svou chudobou vlastně sympatický. Za vůbec nejhorší považoval Cvejn sbírku *Hvězdy na nebi* z roku 1934, v níž nespatořoval žádnou lidskou perspektivu, nýbrž jen individuální pocity marnosti a rezignace.¹³⁵

K básníkovi J. Čarkovi se Cvejn vrátil ještě v příspěvku *Dvojí vydání Chudé rodiny*, v němž zdůraznil zejména obsahové změny, které přispěly k definitivnímu zařazení básníka mezi ruralisty. Zvláště Čarkovi vytýkal, že vyzdvihl osobní bolest na úkor bolesti skupiny, že eliminoval básně dělnické a zanechal rolnické, čímž rozdělil proletariát, a dále že z nového vydání nechal zmizet bývalý kolektivismus, který byl nahrazen selskou uzavřeností, péčí o osobní cíle a rodovou hrdostí.¹³⁶ Cvejn nadto napsal, že se Čarek již nadobro vzdálil opravdovým básníkům chudých, jakými byli například Josef Hora a Petr Bezruč. Takové vyjádření hodnotíme jako přinejmenším přehnané, zejména ve světle dochovaných reakcí obou zmíněných básníků právě na tuto sbírku. V roce 1935 napsal J. Hora: „*Vesnice našla v Čarkovi svého nejúčinnějšího popřevratového básníka. (...) Něco zarputile proletářského je v struktuře jeho básní, valících se sukovitým volným veršem bez ozdob.*“¹³⁷ a P. Bezruč: „*Když jsem poprvé čítal Vaše verše v Pramenu, řekl jsem si: To je básník, to je vůně země. To je poezie! A dnes, když jste mi poslal krásnou a těžkou knížku svou, opakují ty tři výrazy!*“¹³⁸ Do jisté míry ironicky působilo také nařčení básníka z poplatnosti Agrární straně vzhledem k ideologickému východisku, z něhož vždy vystupovala Cvejnova osoba básníka i kritika.

Poněkud méně kriticky zhodnotil v další ze svých statí dílo Karla Nového, zejména jeho poslední román. Cvejn pochvalně upozornil na „*horkou vlnu elementárního cítění socialistického*“,¹³⁹ jakým se vyznačovala Nového kniha *Pod svícem*. Pozitivně hodnotil také metodu kronikářského zaznamenávání skutečností v knize *Město Raňkov*, ačkoliv

---

¹³⁵ CVEJN, Karel, O Janu Čarkovi, *Jih*, 1934–1935, roč. 1, č. 2, s. 38–40.

¹³⁶ CVEJN, Karel, Dvojí vydání Chudé rodiny, *Jih*, 1936–1937, roč. 2, č. 1, s. 8–10.

¹³⁷ MRÁZ, Zdeněk, *Literatura jižních Čech mezi světovými válkami a za okupace*, s. 13

¹³⁸ Tamtéž, s. 13.

¹³⁹ CVEJN, Karel, K posledním románům Karla Nového, *Jih*, 1934–1935, roč. 1, č. 4, s. 98.

upozornil na přílišnou snahu postihnout cítění jednotlivce. Problém omezeného vnímání perspektivy kvůli zaměření se na výjimečné postavy spatřoval také v dalších prózách. Celkově Cvejn Novému vyčítal přílišnou citovou angažovanost a neschopnost vymanit se z konkrétní situace za účelem širšího, obecnějšího pojetí sociálních problémů. Cvejnovi také nevyhovovalo, že v románech chybí třídní perspektiva a postavy postrádají revolučního ducha. Přes veškeré výhrady však Cvejn ocenil autorův záměr vykreslit obyčejného člověka – jeho život i duševní rozpoložení.¹⁴⁰

V této Cvejnově stati už nacházíme ono omezení Cvejnova pohledu – o Novém napsal, že se snaží přispět k boji za sociální spravedlnost svým výkřikem za chudé, ale bohužel „*zatím bez ideologických závěrů a jen lidsky*“. Ačkoliv z některých Cvejnových textů usuzujeme, že od umělců pouze požaduje pravdivé zobrazování společensko ekonomických problémů kraje, záhy se ukazuje, že je tento požadavek podřízen komunistickému kolektivnímu prizmatu, v němž lidský obraz utrpení jedince ukazuje na autorovu neschopnost.

Političnost a veskrze vyhraněnost pohledu spojená s nelibostí a odmítáním veškerých snah ruralistických promlouvá z Cvejnovy reakce na vydání ruralistického sborníku *Tváří k vesnici*. Cvejn z kraje příspěvku citoval některá z úvodních prohlášení sborníku, jako například to, že se autoři ve svém přístupu a tvorbě neinspirovali nikde jinde. Toto prohlášení Cvejn ironizoval a dodal, že proletářští autoři se vesnicí zaobírali odjakživa. Velmi ostře se vyjádřil k obsahu sborníku, který byl rozdělen na tři části – kritickou, autorskou a zahraniční. Velkou slabinu spatřoval v nejednotném teoretickém vymezení základních pojmů: selství, půda, ruralismus. Cvejnovi se také nelíbilo, že nenašel jednotu myšlení, že každý z autorů přistupoval k ruralismu odlišně. Velký prostor věnoval také konkrétním pasážím, vůči nimž se následně vymezil.¹⁴¹

V reakci na popis jihočeského rolníka jako „člověka země“, který hledí do budoucnosti a nesoustředí se jen na hromadění statků, a který je srostlý s půdou (autorem byl J. V. Sedlák), napsal: „*Dosud nic tak subjektivního, idealisovaného a idylického jsem nečetl.*“¹⁴² Cvejn dále kategoricky odmítl názor Františka Křeliny, že venkovský lid v přirozeném stavu žije v harmonii s Bohem, a že rozklad hodnot přichází z města: „*Ale*

---

¹⁴⁰ CVEJN, Karel, K posledním románům Karla Nového, *Jih*, 1934–1935, roč. 1, č. 4, s. 98–102.

¹⁴¹ CVEJN, Karel, *Tváří k vesnici?*, *Jih*, 1936–1937, roč. 2, č. 4, s. 108–110.

¹⁴² Tamtéž, s. 110.

*ani horlivec Křelina si nepovšimne podle pravdy, že vesnice (...) je způsobilá hníti od základu, jímž jest její řád přebujelého vlastnictví, všemocné síly majetku a jeho ideologie (...), v němž se i náboženství už dávno proměnilo ve formy zvrácené – mělo-li u nás na vesnici kdy formy čisté; (...) necitelné sobectví a vykořisťovatelská zištnost mají zde pravý domov.*¹⁴³

Přítomnost příspěvků zahraničních autorů, Cvejn ocenil, avšak text německého ruralisty, který dle Cvejna de facto hájil Hitlerův přístup k rolníkům a jeho reformy ve prospěch sedláků, jej velmi pohoršil. Celkově mu ve sborníku scházel pohled někoho, kdo by byl stále spojen se zdejší krajinou, čímž by nemuselo dojít ke vzdálenosti způsobenému sentimentu a subjektivitě. Stejně jako ve většině děl, které Cvejn recenzoval nebo na které reagoval, i zde postrádal důsledné sociální hledisko: „*Zůstává ještě naléhavým úkolem našich dní místo toho pochlebování ‚selství‘ ukázat venkov v jasném světle jeho pravé skutečnosti. (...) A nebudou to tihle ruralisté, kteří vnesou i na vesnici konečně pochodeň lidskosti!*“¹⁴⁴

Problém, který spatřujeme v těchto Cvejnových silných slovech je ten, že sice kritizuje, ne-li hanobí východiska přispěvovatelů sborníku, avšak nenabízí k nim žádnou konkrétní alternativu. Přestože i jiní kritizovali tento manifest jihočeských básníků – například kritik a teoretik Václav Černý upozornil ve své reakci na několik pochybení, kterých se autoři textů ve sborníku dopustili. Předně vytýkal autorům, že se příliš snaží konzervovat staré pojetí selství, než aby se snažili nalézt budoucnost ruralismu. „*Ruralism nesmí jen tradovat a bránit selství, ale i nové selství vytvářet, poznávat je ještě hlouběji než se dosud stalo, objevit nové rysy jeho ducha, novou jeho platnost národní, prohloubit koncepci ideí půdy, rodu, atd.*“¹⁴⁵ Z našeho pohledu je ve Cvejnově kritice více antipatie vůči jinak orientovanému uskupení autorů, než konstruktivní kritiky.

4.4.4. Reflexe časopisu Jih

Po tom, co jsme popsali podobu časopisu a věnovali prostor Cvejnovým příspěvkům, k tomu, abychom si utvořili komplexní představu o čtvrtletníku *Jih*, zbývá pouze dodat některé reakce týkající se této revue. Uvádíme je také z toho důvodu, že revue *Jih*

---

¹⁴³ CVEJN, Karel, Tváří k vesnici?, *Jih*, 1936–1937, roč. 2, č. 4, s. 111.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 112.

¹⁴⁵ ČERNÝ, Václav, Tváří k vesnici, *Lidové noviny*, 1937, roč. 45, č. 108, s. 4–5.

nepřesáhla sice vlivem oblast regionu, nicméně reflektována byla publicisty z různých oblastí. V některých případech spíš pro svou levicovou podstatu, nežli pro obsah čísel.

Mimořádně nepřátelský byl příspěvek publikovaný v katolickém časopise *Tak*. Jednalo se o reakci na Cvejnovu stať *Tváří k vesnici?* Podotýkáme, že se zjevně jedná o reakci radikálního katolického autora, který je (stejně jako Cvejn) neschopen vyjít ze svého ideového stanoviska, navíc je autor výrazně antikomunistického rozpoložení. Přesto je text dalším hlasem, který by mohl pomoci čtenáři utvořit si vlastní názor na Cvejnovu kritiku. Bohumír Lifka tedy v reakci na stať *Tváří k vesnici?* napsal: „*Co chce tento spasitel: chce vnést na vesnici konečně pochodeň lidskosti, ale chce ji vnésti bez klamu o vesnici křesťanské. Jak? To už nám tak jasně neříká. (...) Základ vesnice je podle páně Cvejnova výplodu v řádu přebujelého vlastnictví, všemocné síly majetku: to prý je venkovská periferie, v níž ani náboženství nemělo nikdy čisté formy. (...) Vesnice byla by spasena ne křesťanstvím, ale nějakou formou komunismu. Udivuje odvaha, mluvit o nelidském mechanismu starého řádu a hrubém materialismu, když se jedním dechem usiluje nařídít na vesnici propagaci ideologie, která materialismem a mechanismem přímo páchne.*“¹⁴⁶

A. M. Piša, který byl členem skupiny Jih a který soustavně sledoval vydávaný časopis, se naproti tomu o revue několikrát pochvalně zmínil na stránkách *Práva lidu*. Ještě než vyšlo první číslo *Jihu*, napsal krátkou zprávu o chystaném čtvrtletníku a o tom, co bude cílem jeho příspěvovatelů.¹⁴⁷ Ve dvou dalších kratších zprávách upozornil na několik trefných a výborných článků, zvláště ocenil článek týkající se zbilancování politického smýšlení v jihočeském kraji (*Síly změřeny*), také upozornil na Cvejnovu stať *Dvojí vydání Chudé rodiny* a ztotožnil se s Cvejnovou kritikou oportunistického J. Čarka, který se tímto předělaným vydáním již nemohl nechat zvat sociálním básníkem, neboť „*vyretušoval*“ kolektivní a sociální aspekty své tvorby.¹⁴⁸ Celkově hodnotil Piša revue slovy: „*Třebaže by tato krajová revue potřebovala ještě leckterého zdokonalení, zvláště co do programové soustavnosti v studiu závažných regionálních otázek a zjevů jihočeských, přec již obsah i úroveň jejích dvou dosavadních ročníků dostatečně*

---

¹⁴⁶ LIFKA, Bohumír, Cizorodý „Jih“, *Tak: revue kulturní i politická*, 1937, roč. 1, č. 13–14, s. 248.

¹⁴⁷ PÍŠA, A. M., Jih, *Právo lidu*, 1934, roč. 43, č. 90, s. 6.

¹⁴⁸ PÍŠA, A. M., Jih, *Právo lidu*, 1935, roč. 44, č. 167, s. 7; PÍŠA, A. M., Jih, *Právo lidu*, 1936, roč. 45, č. 6, s. 6.

odůvodňují přání, aby ve své záslužné činnosti pokračovala ročníkem dalším, setrvávajíc při tom na své pokrokové linii, vyznačené prospěšně kritickým odporem proti lokálně patriotické samolibosti.“¹⁴⁹

Také v *Lidových novinách* se po ukončení druhého ročníku dostalo časopisu veskrze kladného zhodnocení: „*Každý z kvartových sešítků přináší životné a dobové pokusy jihočeských autorů o vytvoření regionálního hodnotného tisku, který, jak se zdá, tu má slibné začátky.*“¹⁵⁰

Pozitivně zhodnotila nejen revue, ale také činnost skupiny Jih ve svém článku Hana Housková. Ta pravděpodobně ve světle válečných událostí v tehdejší Jugoslávii, velmi ocenila zejména veškeré články, které jakýmkoliv způsobem varovaly před nebezpečím válečného konfliktu nebo nenávistných tendencí ve společnosti a připomínaly důležitost umění, jakožto ochránce míru. Souhrně se vyjádřila o činnosti skupiny Jih slovy: „*Skupina Jih nejen že zcela osobitě obohatila kulturu regionální, ale svébytně a nezastupitelně zasáhla i do proudu české avantgardy třicátých let.*“¹⁵¹

---

¹⁴⁹ PÍŠA, A. M., Jih, *Právo lidu*, 1937, roč. 46, č. 162, s. 4.

¹⁵⁰ LO, Čtvrtletník Jih, *Lidové noviny*, 1937, roč. 45, č. 371, s. 7.

¹⁵¹ HOUSKOVÁ, Hana, Jih promlouvá i po letech: Na okraj jihočeské meziválečné avantgardy, *Deník Jihočeská pravda*, 1992, roč. 2, č. 237, s. 6.

5. Cvejnova poezie 30. let

5.1. Regionální literární kontext 20. a 30. let 20. století

Ve dvacátých a třicátých letech došlo v ČSR k pluralizaci kultury – pro literaturu tohoto období je příznačné koexistování různých stylů a žánrů, zároveň se ve společnosti střetávaly různé myšlenkové či filozofické přístupy. Byla zde pragmatická skupina, která se sdružovala okolo Karla Čapka a proti Čapkovi brojící radikální skupina ideologických katolíků v čele s Jaroslavem Durychem. Stále větší množství intelektuálů se navíc přiklánělo ke komunistické bolševické ideji a zastoupen byl také pravicový nacionalismus.¹⁵²

V českém umění si čelní místo vydobily moderní – avantgardní směry a přístupy, často rodící se v uměleckých skupinách levicové orientace: poetismus, spojený s myšlenkou konce exkluzivnosti umění a snažící se svou hravostí iniciovat nový životní náboj, kteréžto prvky nacházíme v tvorbě členů Devětsilu; civilismus v některých sbírkách Stanislava Kostky Neumanna, jenž oslavoval moderní civilizaci a pokrok; expresionismus, vycházející z pocitu naprosté rozervanosti a nejednotnosti člověka, z pocitu ztráty hodnot a izolovanosti od skutečnosti vyvstávající z prací členů Literární skupiny i dalších; surrealismus zpočátku apolitický (později se surrealisté hlásili k marxismu) směr založený na asociativním zaznamenávání volného toku myšlenek reprezentovaný v literatuře zejména postavou Vítězslava Nezvala.¹⁵³

Navzdory těmto silným impulsům, které přicházely z kulturních center, jakými byla například Praha nebo Brno, jihočeská regionální tvorba tohoto období nevykazovala zdaleka takovou různorodost. Většina autorů neprošla zvláště složitým vývojem a od svého vstupu do literatury si zachovala stejnou tvář.¹⁵⁴ Výjimku tvořil básník Josef Bartuška, člen Linie, fotograf a grafik, jehož počáteční tvorba vyznívala jako velmi osobní lyrika (1923, *Velikonoce*), další sbírky vykazovaly vlivy poetismu (1927, *Brouček v růžové zahradě*; 1933 *Zahradník*), sbírky dvacátých let byly plné trdomyslnosti nebo melancholických obrazů krajiny (1930, *Stínohra*) a ve druhé polovině třicátých let do Bartuškovy poetiky jasně pronikala politická situace doby – hrozba válečného konfliktu, probíhající boje ve Španělsku a v Habeši (1936, *Podzim*; 1937, *Klece dní*).¹⁵⁵

---

¹⁵² LEHÁR, Jan et al., *Česká literatura od počátku k dnešku*, s. 552.

¹⁵³ MACHALA, Lubomír et al., *Panorama české literatury do roku 1989 (1)*, s. 219–221.

¹⁵⁴ MRÁZ, Zdeněk, *Literatura jižních Čech mezi světovými válkami a za okupace*, s. 7–9.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 18–19.

Silnými kulturními centry v jihočeském regionu byla města Písek a České Budějovice, avšak i v dalších částech regionu se vytvářela kulturní uskupení. Kulturní dění zajišťovaly hlavně různé spolky a skupiny, v nichž se sdružovali umělci s obdobnou uměleckou snahou – skupina Linie, SJV, nebo kulturně společenskými cíli – skupina Jih.

Z avantgardních směrů nacházíme v krajské tvorbě některých literárních osobností prvky poetismu, například v básních zmíněného J. Bartušky. Veskrze avantgardní byly sbírky vydané J. Bartuškou a Oldřichem Nouzou (1929, *Infinitivy*; 1931 *Kornout*), jejichž vydání iniciovalo vznik avantgardní skupiny Linie. O. Nouza se nadto věnoval teorii umění a v roce 1934 vydal zajímavou studii *Srozumitelné umění*, která měla rozvířit otázku srozumitelnosti umění na úkor estetické hodnoty.¹⁵⁶ Surrealistické prvky pronikly do meditativních veršů básníka Josefa Linharta. Experimentální byly také některé ze sbírek Miroslava Hallera, dalšího z příslušníků Linie (1935, *Tanec palečnic*).¹⁵⁷

Pro meziválečné období však nebyly signifikantní pouze hojně se rozvíjející avantgardní směry, zejména v prvních poválečných letech cítilo velké množství autorů nutnost reflektovat vlastní válečné zkušenosti, nebo alespoň prostřednictvím svého díla zaujmout jasně negativní postoj k válce. V jižních Čechách nevycházela žádná legionářská literatura. Protiválečná literatura byla reprezentována například autobiografickým románem Karla Fleischmanna *Návrat*, který měl skrze člověka vracejícího se z boje podávat obraz nelidské krutosti a šílenství válčení. Strach z hrozícího válečného konfliktu pak Fleischmann tematizoval ve třicátých letech v básnické sbírce *Pěští do oblak*, v níž se hrdina táže Boha, kdy už konečně bude mír na zemi.¹⁵⁸ Velice sugestivní prožitek války poskytl také básník Jan Čarek ve sbírce *Vojna* z roku 1920.¹⁵⁹

Velmi aktuálním tématem se v meziválečném období stala existence jedince a jeho místo ve společnosti, dále přezkoumávání společenských hodnot, jakými bylo například katolické náboženství, ale také aktivní přístup k životu a ke světu. Sociální téma proniklo jak do poezie, tak do prózy. Básník Miloš Tůma ve svých sbírkách nahlížel na svět skrze chudobu, ale zároveň vyjadřoval lásku k domovu a k rodině, upozorňoval na životní hodnoty a potřebu tvůrčího jednání, bez něhož by život člověka pozbyl smyslu (1932,

---

¹⁵⁶ CÍFKA, Stanislav et al., *Kultura: Literatura – Divadlo*, s. 111–115.

¹⁵⁷ MRÁZ, Zdeněk, *Literatura jižních Čech mezi světovými válkami a za okupace*, s. 24.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 24.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 14.

Všední květy; 1932, *Žeň*).¹⁶⁰ Z prozaiků jmenujme Jaroslava Hůlku, který byl mimo básnických sbírek autorem mnoha sociálních skic a románů (1922, *Prokletí lidí*; 1923 *Vrah*) a Josefa Rybáka a jeho společenský román *Začíná století* vydaný v roce 1932, který vypráví příběh podnikatelské rodiny od počátku století po první světovou válku.¹⁶¹

Dalším ze společenských témat, které se objevilo u jihočeských autorů, byl studentský život. Adolf F. Alex vykresluje, s čím se museli potýkat chudí studenti (1932, *Osudové rozcestí*). Životem mladých studujících lidí se dále zabývali Jan Pakosta (1926, *Morbidní mládí*) a Bohumil Mühlstein – ten se snažil popsat pocity spojené s vytvářením sociálních vztahů (1921 *Lásky halekání*; 1928 *Věčný milenec*).¹⁶² Téma postavení ženy ve společnosti bylo zastoupeno prózami básnířky a prozaičky Růženy Schwarzové. Poněkud citlivější a více emocionální byly milostné verše Simonetty Buonaccini (vl. jm. Ludmila Šebestová), která se ve třicátých letech pokoušela vyjádřit pocity zranitelné a trpící ženské duše.¹⁶³

Někteří autoři se rozhodli ukázat nejen na společenské problémy, ale také na kulturní i politickou situaci a postoje jiných umělců formou satiry, například M. Haller v roce 1932 ve sbírce *Sršatá promenáda literaturou*. Rudolf Stejskal psal epigramy kritizující scénu Jihočeského národního divadla a kulturní představitele Českobudějovicka. Náboženské problémy doby se odrazily v knize Františka Roškota z roku 1923 *Neznaboh*, nebo v knize Antonín Dubského *Cesta ke světlu*. Obě knihy byly velmi protikatolicky naladěné.¹⁶⁴

V literatuře se souběžně vydělovaly nové směry: proletářská literatura, která do popředí svého zájmu stavěla sociální a ekonomické problémy života dělnického obyvatelstva, a socialistický realismus, jenž kladl na umělce požadavek pravdivě vyobrazovat třídní boj proletariátu. Když došlo ve třicátých letech ke zrevidování dřívějšího pojetí avantgardy, vyšla z diskusí nově zorganizovaná představa o proletářském umění – spisovatelé tvořící v duchu proletářské literatury měli „zasívat

---

¹⁶⁰ MRÁZ, Zdeněk, *Literatura jižních Čech mezi světovými válkami a za okupace*, s. 20.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 33–35.

¹⁶² Tamtéž, s. 37.

¹⁶³ CÍFKA, Stanislav et al., *Kultura: Literatura – Divadlo*, s. 121–124.

¹⁶⁴ MRÁZ, Zdeněk, *Literatura jižních Čech mezi světovými válkami a za okupace*, s. 32–37.

revoluční ideály do života bojující třídy“ a literatura se tak měla stát výrazem i iniciátorem třídních bojů.¹⁶⁵

Pod vlivem válečných zkušeností a vzhledem k poválečné situaci se v jižních Čechách a zejména na Písecku zformovala proletářská skupina, jejímiž hlavními osobnostmi se stali A. M. Píša, J. Hůlka a v počátcích své tvorby také J. Čarek. Básník a literární kritik a teoretik A. M. Píša ve svých sbírkách bědoval nad bídou jihočeského lidu (1921, *Dnem i nocí*)¹⁶⁶ a formuloval touhu vyrovnat se se sociální nerovností města a vesnice (1923, *Pozdravy*). Z Píšových veršů je patrná upřímná víra v příchod a vítězství nového řádu.¹⁶⁷ Hlavním představitelem první vlny proletářské literatury se stal svými baladickými příběhy ze života tuláků, žebráků, služek a komediantů J. Hůlka.¹⁶⁸ Ve druhé vlně proletářské poezie se objevil Jaroslav Rachač, z jehož veršů vyplývá touha po spravedlivém uspořádání světa (*Kus života*, 1935).¹⁶⁹

Meditativní lyrikou přispěli do regionální literatury Ladislav Šíp a Jiří Kabeš píšící katolicky orientovanou poezii, v níž nejsou prvky regionální, a Otakar Palán, který se zároveň věnoval popularizaci antických autorů.¹⁷⁰

Opojně představy dvacátých let se později střetávali s realitou hospodářské krize i s revoluční koncepcí literatury komunistického hnutí. Spisovatelé byli nuceni vyrovnat se s duchovní krizí a sociálními problémy, podněty k řešení sociálních problémů nabízeli skrze hojnou publikační činnost. Další ze společenských hrozeb, která se přímo promítla do kulturního života, byl nástup německého nacismu. Společnost se polarizovala na demokraticko-revoluční a konzervativní tábor a spisovatelé z obou táborů se aktivně účastnili nejrůznějších dobových diskusí týkajících se vnitřního i vnějšího ohrožení ČSR. Velkou měrou přispívali hlavně levicově orientovaní intelektuálové.¹⁷¹

Na deziluzi reagovala nejrychleji poezie, do níž pronikaly pocity a motivy úzkosti, smutku, nejistoty a ohrožení.¹⁷² Mezi básníky, kteří se od sociální problematiky odklonili k osobním prožitkům naplněným smutkem a beznadějí, byl z jihočeských autorů

---

¹⁶⁵ BLAŽÍČEK, Přemysl et al., *Dějiny české literatury*, s. 331–337.

¹⁶⁶ CÍFKA, Stanislav et al., *Kultura: Literatura – Divadlo*, s. 111.

¹⁶⁷ MRÁZ, Zdeněk, *Literatura jižních Čech mezi světovými válkami a za okupace*, s. 16–17.

¹⁶⁸ CÍFKA, Stanislav et al., *Kultura: Literatura – Divadlo*, s. 111–115.

¹⁶⁹ MRÁZ, Zdeněk, *Literatura jižních Čech mezi světovými válkami a za okupace*, s. 23.

¹⁷⁰ CÍFKA, Stanislav et al., *Kultura: Literatura – Divadlo*, s. 121–124.

¹⁷¹ BLAŽÍČEK, Přemysl et al., *Dějiny české literatury*, s. 333–334.

¹⁷² LEHÁR, Jan et al., *Česká literatura od počátku k dnešku*, s. 585–586.

(předtím, než se básnický odmlčel) A. M. Píša (1925, *Hořící dům*).¹⁷³ Pocity beznaděje, marnosti a zmaru vyhlíží také obsah sbírky *Hořko na dně* publikované M. Tůmou v roce 1936.¹⁷⁴

Signifikantním rysem vymezeného období byly projevy regionalistické. V jižních Čechách se objevila celá řada regionálních listů, v nichž se velice často objevovaly články teoreticky hovořící o regionalismu.¹⁷⁵ V roce 1921 byl vydán sborník statí o podobě i životě jižních Čech – *Jihočeská čítanka*, podobnou snahou seznámit širší veřejnost s hodnotami kraje vyznívá také čítanka *Vltava* (1926) určená k výuce na obecných i měšťanských školách.¹⁷⁶

Většina zmíněných sociálních a proletářských autorů ve svých dílech promlouvá z regionálního hlediska, avšak regionalismus se projevoval také odlišným způsobem, a sice přimknutím k rodnému kraji, obdivováním jeho přírody, lidí i obyčejů. Taková byla lyrika básníka Ladislava Stehlíka, který obohatil poezii o motiv kvetoucí trnky jako symbolu „*nevtíravé krásy chudé jihočeské krajiny*“ (1936, *Kvetoucí trnka*).¹⁷⁷ Dalšími přírodními lyriky, kteří se zaměřovali na krajinu různých oblastí jižních Čech, byli například Karel Dewetter, Josef Nápravník, Jaromír Hořejš, z prozaiků František Heřmánek nebo V. Müller.¹⁷⁸ Tam kde se stal regionalismus platformou k adorování způsobu života a myšlení rolníka, přerostl v ruralismus. Ruralistické jsou například sbírky druhé poloviny dvacátých let J. Čarka (1926, *Temno v chalupách*).¹⁷⁹

5.2. Sbírký Odjezdy a Slepec a včela

5.2.1. Sbírký jako celek

Poezii psal a publikoval Cvejn již od svých mladých let, které strávil na gymnáziu – hojně přispíval do zmíněného *Gymnasionu* a do *Studentského časopisu*, z této doby jsme také našli několik překladových básní v *Národním osvobození*. V Kulturním kroužku

---

¹⁷³ MRÁZ, Zdeněk, *Literatura jižních Čech mezi světovými válkami a za okupace*, s. 17.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 20.

¹⁷⁵ CÍFKA, Stanislav et al., *Kultura: Literatura – Divadlo*, s. 109.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 110.

¹⁷⁷ MRÁZ, Zdeněk, *Literatura jižních Čech mezi světovými válkami a za okupace*, s. 15.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 40.

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 15.

gymnasistů a posléze v redakci časopisu *Gymnasion* se spřátelil se začínajícím básníkem Jindrou Černohorským,¹⁸⁰ s nímž v první polovině třicátých let vydal v Písku dvě básnické sbírky – v roce 1932 obsáhlejší *Odjezdy* a o rok později sbírku *Slepec a včela*, obě s podtitulem *básně*. K. Cvejn v této době překládal francouzské prokleté básníky, není tedy nijak překvapivé, že obě sbírky jsou formálně ovlivněné jejich poezií – v úvodním mottu prvního oddílu sbírky *Odjezdy* je dokonce přímo odkázáno k Apollinairovi. Nadto do sbírek hojně pronikly vlivy vrcholících avantgardních směrů (nejvíce poetismu), které Cvejn i Černohorský reflektovali, a v jejichž duchu zkoušeli sami tvořit již na stránkách *Gymnasionu*.

Obě sbírky jsou moderní i po stránce formální, veškeré názvy nejsou odlišené počátečním velkým písmenem (pro větší přehlednost tuto skutečnost nebereme na zřetel a názvy s velkým počátečním písmenem píšeme), ve sbírkách se spolu potkávají pravidelné verše s verši volnými, časté je také hromadění obrazů typické například pro surrealistické asociativní vrstvení. Texty jsou doprovázeny moderními kresbami od K. Cvejna (viz příloha č. 10), Cvejn byl také autorem titulních stran obou sbírek (viz příloha č. 9 a č. 11).

V *Odjezdech* ještě převážila nad tematikou sociální, která se však objevila u obou autorů v básních druhého oddílu, tematika erotická a milostná. Ve sbírce *Slepec a včela* už oba básníci vyjadřují své obavy sociální, i když každý trochu jiným způsobem. Pro Cvejna je typické vyjádření úzkosti a pocitu zmaru, kdežto Černohorský často reaguje na strádání a utrpení chudých touhou po novém, jiném životě a čínorodé práci. Básně obou sbírek jsou uspořádány do dvou oddílů. Vzhledem k tomu, že naším cílem je postihnout vývoj Cvejnovy tvorby, podrobněji budeme analyzovat pouze jeho básně.

5.2.2. Cvejnovy básně

Zaměříme se nejprve na sbírku *Odjezdy*. V ní publikoval K. Cvejn 14 básní ve dvou oddílech (*Před odchodem* a *Cesta do světa*). Tematicky v nich převažují motivy milostné a erotické, v některých básních spojené s pocitem nedosažitelnosti objektu touhy:

---

¹⁸⁰ Jindra Černohorský (1911–1988) byl povoláním advokátní koncipient, také působil jako tajemník města Písku. V době studia na píseckém gymnáziu byl významnou osobností *Gymnasionu*. Později se stal básníkem, publicistou a historikem. Po druhé světové válce se jeho ústředním zájmem stalo vyličení okupačních hrůz.

„v mdlých polibcích jež ze snů zůstaly – na holém srdci rudé oběti – kde v houštích ptáci stopy plakaly – tvých polibků v růžovém okvěti“¹⁸¹ s pomíjivostí či odmítáním konce okamžiků milostného opojení: „ó štěstí noci je výstřední smích – úsměvy milenců v nebesích (...) ó štěstí noci všem zitrkům zármutek lije – miluje asi podivné filosofie.“¹⁸² Milostná touha je také tématem básně *setkání*: „chvění levého prsu připomíná – stesk plachých holubic – pod tlakem rukou je každá dívka jiná“.¹⁸³ Často ve svých básních kombinoval motiv odjezdu a návratu milované osoby: „tak často odjíždíš když bárka hladí vlny – v příboji pobřežním ve shluku bílých per – tvé oči ženo tajemstvím jsou plny“.¹⁸⁴

Poetismem je nejvíce ovlivněna hravá báseň *kteréhosi odpoledne*, v níž se Cvejn snažil zapojit veškeré čtenářovy smysly: „z vůně čerstvě ořezané tužky – ubíhá tichá nálada – v zlatožlutých petrklíčích – ubrus uvadá“¹⁸⁵ ve stejné básni také výjimečně dobře zapracoval hravou představou veslujících ručiček hodin jako obraz ubíhajícího času. Zároveň se nám jeví, že právě v této básni je motiv odcházení tematizován s největší důrazem, čímž se báseň stává ústřední básní celého oddílu.

Druhý oddíl je tematicky pestřejší, pronikají sem motivy exotické dálky ve spojení s obrazy sociálními – neutěšené městské prostředí s nevěstkami, úděl dělníků: „hle bledá bída vyhublá a šedá (...) hle ruce krvavé mozoly zohyzděné“.¹⁸⁶ V závěrečné básni ze sociálního hlediska vyrůstá proletářská touha po změně řádu, po revoluci: „spojte se dělníci – z dílen i z polí – bédní a zoufalí – tohoto světa – v pochodu divokém – otřeste celou zem – svým rudým praporem – zacroňte slunce“.¹⁸⁷

Rovina formální vykazuje celá vlivy avantgardních směrů, v básních není téměř využíváno interpunkce, ani velkých písmen. Některé básně jsou napsány formou pásma. Verš je někdy pravidelný, jindy volný. Každá báseň má jiný počet strof o jiném počtu veršů.

Cvejnova poezie ve sbírce z následujícího roku je bohatší než ve sbírce předchozí – jak náměty, které zpracovává, tak formálně. Vyvráždějí se nám jeví také obraznost a využití jednotlivých motivů. Jednotlivým prvkem všech veršů je pocit úzkosti, beznaděje

---

¹⁸¹ CVEJN, Karel a Jindra ČERNOHORSKÝ, *Odjezdy*, výňatek z básně *Motiv*, s. 7.

¹⁸² CVEJN, Karel a Jindra ČERNOHORSKÝ, *Odjezdy*, výňatek z básně *Štěstí noci*, s. 11.

¹⁸³ CVEJN, Karel a Jindra ČERNOHORSKÝ, *Odjezdy*, výňatek z básně *Setkání*, s. 19.

¹⁸⁴ CVEJN, Karel a Jindra ČERNOHORSKÝ, *Odjezdy*, výňatek z básně *Poslední návrat*, s. 16.

¹⁸⁵ CVEJN, Karel a Jindra ČERNOHORSKÝ, *Odjezdy*, výňatek z básně *Kteréhosi odpoledne*, s. 9.

¹⁸⁶ CVEJN, Karel a Jindra ČERNOHORSKÝ, *Odjezdy*, výňatek z básně *Dělníci*, s. 47.

¹⁸⁷ CVEJN, Karel a Jindra ČERNOHORSKÝ, *Odjezdy*, výňatek z básně *Pochod*, s. 52.

a nechuti k stávajícímu stavu světa, ojediněle z veršů zaznívá naděje k lepší budoucnosti. Tak jako v *Odjezdech*, ani zde není využíváno interpunkce.

Z hlediska tematického rozložení je zde zastoupena milostná poezie velice obratně a téměř bez sentimentu pásmem s rámcovým vyznáním subjektu adorujícího návštěvnici kavárny, do něhož se Cvejnovy podařilo zakomponovat příjemně asociativní a nenucené přechody jednotlivých obrazů: „*prosím abyste se nebála to není nuž – to jsou karty a hraje se červenými – barva kterou se honosí kohouti – růže nenávisť a vaše rty*“.¹⁸⁸ Pásmo vrcholí působivým veršem, který je jako jediný formálně oddělen: „*nechodím už od té doby nikdy do kavárny*“.¹⁸⁹

Válečné téma proniklo do dvou básní – v básni *Úzkost zpívá* vyjádřil Cvejn soucit s vojáky, kterých se nikdo neptal, zda chtějí bojovat. Aby potřhl traumatizující zážitek z nuceného opuštění domova, využil obrazy vojáků, na které doma čekají milované dívky. Pocit z války, který determinuje upírání vojákových myšlenek k jedinému bodu – ke smrti, sugeroval veršem „*v myšlenkách putují zbloudilé granáty*“.¹⁹⁰ Z jiné perspektivy napsal báseň *Voják doma*, v níž popsal úzkost a pocit bezmoci pramenící z neschopnosti přenést se od válečných zážitků, neschopnosti žít v míru. Válka vzala subjektu „*růžový klid*“ a nahradila jej „*rudým křikem*“.

V této sbírce se zdá také Cvejnovu sociální citění již plně rozvinuto. V proletářské básni *Mrtvý* vyjádřil jasně svou víru v proletariát a svou touhu po změně stávajícího řádu. V hojnějším počtu se zde vyskytly nezastřené revoluční motivy – utlačovaní dělníci, kteří se shlukují v odbojové hnutí, a kteří jsou připraveni i zemřít ve jménu revoluce: „*ruce dělníka které i ve smrti – v hrozící pěst jsou sevřeny*“.¹⁹¹ Velice silnou víru v úspěch revoluce podtrhl pointou: „*rudý květ vykvete*“.¹⁹²

V obou sbírkách je velice silně znatelný pocit ohrožení. Vedle motivů, které jsou v souladu s hlavním tématem básně či sbírky, vyvstávají do popředí velmi intenzivně neustále se variující motivy pronikání do hmoty, nebo narušování živého organismu: „*pták zavil úzkostí proražen šípem včel*“,¹⁹³ a motiv ostrice, která subjekt básně ohrožuje:

---

¹⁸⁸ CVEJN, Karel a Jindra ČERNOHORSKÝ, *Slepec a včela*, výňatek z básně bez názvu, s. 8.

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 9.

¹⁹⁰ CVEJN, Karel a Jindra ČERNOHORSKÝ, *Slepec a včela*, výňatek z básně *Úzkost zpívá*, s. 19.

¹⁹¹ CVEJN, Karel a Jindra ČERNOHORSKÝ, *Slepec a včela*, výňatek z básně *Mrtvý*, s. 28.

¹⁹² Tamtéž, s. 29.

¹⁹³ CVEJN, Karel a Jindra ČERNOHORSKÝ, *Slepec a včela*, výňatek z básně *Hřbitov námořníků*, s. 14.

„za jitra odcházím zraňován ostřicí“,¹⁹⁴ „tráva co prorůstá osením podivným – stává se ostrou dnem, stává se ostřicí“.¹⁹⁵ Z těchto i jiných veršů můžeme vyčíst dobově příznačný strach i nejistotu z momentálního stavu světa, ve kterém je člověk neustále něčím ohrožován, světa, který je narušený. Pocity úzkosti vyvolává také spojení rodičího se života (osení), který je ale předzvěstí nebezpečí.

Zdá se nám, že Cvejn pracuje s motivy způsobem, v němž ruší jejich přirozené pozitivní asociace a vyvolává jiné, děsivé. Postava námořníka se tak stává symbolem nikoli dalekých cest a dobrodružství, nýbrž neutuchajícího boje o vlastní existenci. Pocit beznadějnosti je umocněn obrazem oblohy bez ptáka – námořníci tedy nemají naději na zakotvení, neboť poblíž není pevnina, která je v tomto případě symbolem jistot.

5.2.3. Kritická hodnocení sbírek

Sbírkou *Odjezdy* i *Slepec a včela* se setkaly s různým přijetím ze strany kritiků. V roce 1933 napsal Václav Hrbek o autorech sbírky *Odjezdy*: „Ale bez nadání Cvejn a Černohorský, jak se zdá, přeci docela nejsou, (...) naleznete tu přeci jen řadu obrazů originálních a poutavých: ‚v potopeném skleníku rybníka – putují sítnice duh – na zaprášeném dubu do ticha – lesk plachtoví velikonočních much...‘ [pozn. autora, jedná se o výňatek z Cvejnovy básně *Velikonoce*] (...) *Jsem zvědav opravdu, shledám-li se ještě jednou s Cvejnem a Černohorským a jak.*“¹⁹⁶

V *Píseckém obzoru* v roce 1933 v rubrice *Literatura–Umění* také upozornili na sbírku *Odjezdy*, autor dokonce jmenoval dle jeho soudu nejlepší básně: *Provinění očí*, *Balada gotických očí* a *Zelené potoky slz*. Autor příspěvku také velmi pochválil Cvejnovy ilustrace, které prý skvěle dokreslily celkový dojem z básní a závěrem konstatoval, že jde vidět, že to tito básníci s poezií myslí vážně.¹⁹⁷

Zcela jinak působí kritická recenze sbírky *Slepec a včela* ze *Studentského časopisu* (kam Cvejn v té době také sporadicky přispíval). Recenzent v ní nejprve uvádí, že z básní usuzuje, že oba básníci technicky dobře ovládli metody moderní poetické poezie, což jim nicméně je spíše na škodu, poněvadž v době, v jaké tvoří, nejsou tyto metody nijak

---

¹⁹⁴ CVEJN, Karel a Jindra ČERNOHORSKÝ, *Odjezdy*, výňatek z básně *Nejistota*, s. 14.

¹⁹⁵ CVEJN, Karel a Jindra ČERNOHORSKÝ, *Slepec a včela*, výňatek z básně *Hřbitov námořníků*, s. 15.

¹⁹⁶ HRBEK, Václav, Karel Cvejn a Jindra Černohorský: *Odjezdy*, *Lumír*, 1933, roč. 59, č. 9–10, s. 544–545.

¹⁹⁷ První sbírka básní k. cvejna & j. černohorského, *Písecký obzor*, 1932–1933, roč. 3, č. 18, s. 6.

originální. Autor recenze dále spatřoval v básních přehnanou snahu o lyričnost a obraznost, která v mnohých případech až znemožnila pochopení. Křečovitá se mu jevila také snaha propojit socialismus a poezii. Za nejlepší básně označil Cvejnovu báseň *Voják doma* a Černoorského báseň *Bodlák*. V závěru své recenze se ještě vyjádřil k formální a obrazové stránce sbírky: „*Úprava je nepochopením moderní účelnosti, obálka kreslířsky nemožná.*“¹⁹⁸

---

¹⁹⁸ VALJA, Jiří [pseud. Josefa Bubeníka], K. Cvejn a J. Černoorský: Slepec a včela, *Studentský časopis*, 1933–1934, roč. 13, č. 6, s. 181.

6. Závěr

V předkládané práci jsme se pokusili přiblížit tvorbu Karla Cvejna, osobnost regionální publicistiky a literatury. Při deskripci a analyzování jeho činnosti jsme postupovali od jeho aktivit, které se uskutečňovaly při studiu na gymnáziu v Písku až po ty, jež vykonával při studiu na vysoké škole v Praze. Na základě popisu Cvejnových publicistických příspěvků a jeho poezie se nám podařilo postihnout vývoj Cvejnových názorů a postojů, které se formovaly zejména v první polovině třicátých let.

Básnické příspěvky, které publikoval ve studentském časopise *Gymnasion*, jsou plné milostných obrazů a motivů, jejichž sentimentalita není nijak udivující, vzhledem k tomu, že se jednalo o poezii mladého začínajícího básníka. Dokonce i v tomto období jsme však objevili příspěvky vyzrálejší povahy. Zejména v prozaických útvarech, byť byly naplněny pro mladého člověka signifikantním idealistickým zápallem, jsme našli témata, která přesahovala horizont dospívajícího gymnazisty, a v nichž se Cvejn dotkl obecnějších skutečností, jakými je víra v člověka či v budování lepšího světa a soucit s chudobou.

Přestože ve svých pozdějších teoretických textech zdůrazňoval Cvejn nutnost upřednostňovat umělecké vyobrazování společenských problémů a otázek z perspektivy kolektivní, nejsou ani jeho literární pokusy z námi zkoumaného období prosty individuálnosti.

Deskripce jednotlivých Cvejnových textů jasně ukázala přerod Cvejnových postojů politických a občanských. Stejně jako mnoho dalších, také Cvejn prošel ve dvacátých letech obdobím oslavování nově vzniklého státního uspořádání. Coby student adoroval demokratického prezidenta T. G. Masaryka, k němuž vzhlížel. Nicméně, z pozdějších textů obsažených ve čtvrtletníku *Jih* jasně vyplývá Cvejnovy komunistické politické stanovisko coby člověka, stejně tak jeho proletářské východisko coby kritika.

Také ve Cvejnově poezii, dvou zkoumaných básnických sbírek, je patrné postupné tematické dozrávání – jeho pozdější nahlížení na svět bylo ovlivněno dopady ničujícími hospodářské krize i zotrújící se politickou a společenskou situací.

V první publikované sbírce, *Odjezdech*, se ústředním tématem stala milostná a erotická touha, hledání a ztráta milovaného člověka. Pouze do několika básní této sbírky se vloudila problematika sociální. Ve sbírce *Slepec a včela*, publikované jen o rok později, již ale jasně dominuje sociální a lidské hledisko, jakým je nazíráno na utrpení chudých,

ale také válkou či mocí ničených lidí. Dovršení ideologického vývoje naznačuje explicitní užití komunisticky revolučních obrazů, které Cvejn zakomponoval do druhé sbírky.

Ačkoliv je v mnoha ohledech marxistická kritika dnes již překonaná, nemůžeme Cvejnovi upřít jeho živý a vroucí zájem o „malé“ lidi ani jeho nikdy nekončící práci a snahu zaktivizovat společnost. V naší práci se zabýváme touto jeho snahou v jihočeském regionu a musíme připustit, že svým vedením dvou odlišných a velice úspěšných periodik a svou aktivní účastí v různých spolcích a skupinách, mimořádně dobře reprezentoval stanoviska a postoje, které očekával a požadoval od dalších autorů. Cvejn se nadto svou činností ve skupině Jih a aktivním přispíváním do čtvrtletníku *Jih* stal významnou osobností regionalistické diskuse probíhající v první polovině 20. století v jižních Čechách a důležitým spolutvůrcem lokální kultury.

Problematické se nám jeví některé jeho názory a kritiky, zejména v těch bodech, v nichž neposkytl alternativu k jím odsouzenému postupu. Můžeme však předpokládat, že stejným způsobem, jakým se změnila Cvejnova osobnost v průběhu sedmi let, v nichž jsme se na jeho činnost zaměřili, změnil se v průběhu dalších let i tento nedostatek jeho statí. Jelikož aktivně publikoval ještě necelých padesát let, jistě by zmapování Cvejnova dalšího působení přispělo k této problematice zajímavými informacemi.

Závěrem pouze podotýkáme, že K. Cvejn byl v první polovině 20. století velice důležitou literární osobností a velmi aktivním intelektuálem našeho regionu, kterému nebyla, vyjma několika nekrologů, nikdy věnována bližší pozornost.

Pozoruhodný zůstane jistě svým neutuchajícím úsilím vést opravdu seriózní a všestranný studentský časopis a posléze i regionální revue. Stejně tak jeho snahou stmelovat a vzdělávat k aktivnímu občanství své spoluobčany.

Tato práce může zároveň iniciovat další bádání o Cvejnově tvorbě a jeho aktivitách, které již nebyly tak úzce spjaty s jihočeským regionem. Velmi plodné by mohlo být zpracování Cvejnova archivu, jehož prozkoumání jsme z důvodů množství obsažených dosud neuspořádaných materiálů nepodnikli. Zajímavé informace by mohlo přinést také srovnání Cvejnových recenzí a kritik s jinými dobovými reakcemi na stejná díla.

7. Použitá literatura

170 let píseckého gymnasia 1778–1948. Písek: Nákladem státního reálného gymnasia v Písku, 1948.

BERÁNKOVÁ, Milena, Alena KŘIVÁNKOVÁ a Fraňo RUTTKAY. *Dějiny československé žurnalistiky III.: Český a slovenský tisk v letech 1918–1944*. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1988.

BLAŽÍČEK, Přemysl et al. *Dějiny české literatury*. Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-858-6548-3.

CÍFKA, Stanislav et al. *Kultura: Literatura – Divadlo*. České Budějovice: Jihočeské nakladatelství, 1984. Edice Jihočeská vlastivěda.

CVEJN, Karel a Jindra ČERNOHORSKÝ. *Odjezdy: básně*. Písek: Nákladem vlastním, 1932.

CVEJN, Karel a Jindra ČERNOHORSKÝ. *Slepec a včela: básně*. Písek: Nákladem Fr. Lence, 1933.

ČERNÝ, Václav. Tváří k vesnici. *Lidové noviny*. 1937, roč. 45, č. 108, s. 4–5. ISSN 1802-6265.

DVOŘÁK, František. Odchod prof. Karla Cvejna. *Zprávy Spolku českých bibliofilů v Praze*. 1987, roč. 34, č. 1, s. 29.

DVOŘÁK, Jan. Ctitel krásné knihy: K sedmdesátinám Karla Cvejna. *Literární měsíčník: časopis českých spisovatelů*. 1981, roč. 10, č. 6, s. 119–120. ISSN 0300-2446.

HOUSKOVÁ, Hana. Jih promlouvá i po letech: Na okraj jihočeské meziválečné avantgardy. *Deník Jihočeská pravda*. 1992, roč. 2, č. 237, s. 6.

HOUSKOVÁ, Lenka. Českobudějovická novinová scéna mezi dvěma světovými válkami – kulturně-společenská periodika. *Výběr: časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech*. 2005, roč. 42, č. 1, s. 12–16. ISSN 1212-0596.

HOUSKOVÁ, Lenka. *Kulturně společenská periodika v Českých Budějovicích (1918–1939)*. Praha: 2003. Diplomová práce. Univerzita Karlova.

HRBEK, Václav. K. Cvejn a J. Černohorský: Odjezdy. *Lumír: týdeník zábavný a poučný*. 1933, roč. 59, č. 9–10, s. 544–545. ISSN 1212-0243.

- JEDLIČKOVÁ, Aneta. *Studentské časopisy jako součást regionálního tisku na Písecku: Se zaměřením na druhou polovinu 19. století a první polovinu 20. století*. České Budějovice: 2012. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.
- KNOPP, František. Jubilant K. Cvejn. *Lidová demokracie*. 1981, roč. 37, č. 172, s. 5. ISSN 0323-1143.
- KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČERA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8.
- KOTALÍK, Josef. *Jižní Čechy v české literatuře*. České Budějovice: Krajský ústav pro další vzdělávání učitelů, 1956.
- KOTALÍK, Josef. *Písek a Písecko v literatuře*. Písek: Okresní lidová knihovna, 1966.
- LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátku k dnešku*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-963-8.
- LIFKA, Bohuslav. Cizorodý „Jih“. *Tak: revue kulturní i politická*. 1937, roč. 1, č. 13–14, s. 248.
- LO. Čtvrtletník Jih. *Lidové noviny*. 1937, roč. 45, č. 371. s. 7. ISSN 1802-6265.
- MACHALA, Lubomír et al. *Panorama české literatury do roku 1989 (1)*. Praha: Euromedia Group, 2015. ISBN 978-80-242-4818-9.
- MENCLOVÁ, Věra a Václav VANĚK. *Slovník českých spisovatelů*. 2. přepracované vyd. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-727-7179-5.
- MRÁZ, Zdeněk. Karel Cvejn: Z galerie jihočeských spisovatelů. *Českobudějovické listy*. 1993, roč. 2, č. 179, s. 6. ISSN 1210-5023.
- MRÁZ, Zdeněk. *Literatura jižních Čech mezi světovými válkami a za okupace*. České Budějovice: Státní vědecká knihovna, 1988.
- MRÁZ, Zdeněk. Za Karlem Cvejnem. *Výběr z prací členů Historického klubu při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích*. 1987, roč. 24, č. 1, s. 46–47. ISSN 0862-5417.
- OSVALDOVÁ, Barbora a Jana ČEŇKOVÁ. *Česká publicistika mezi dvěma světovými válkami*. Praha: Academia, 2017. První republika. ISBN 978-80-200-2754-2.

- PÍŠA, A., M. Jih. *Právo lidu: časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 1934, roč. 43, č. 90, s. 6. ISSN 0862-5913.
- PÍŠA, A., M. Jih. *Právo lidu: časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 1935, roč. 44, č. 167, s. 7. ISSN 0862-5913.
- PÍŠA, A., M. Jih. *Právo lidu: časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 1936, roč. 45, č. 6, s. 6. ISSN 0862-5913.
- PÍŠA, A., M. Jih. *Právo lidu: časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*. 1937, roč. 46, č. 162, s. 4. ISSN 0862-5913.
- PÍŠA, Vladimír. Za Karlem Cvejnem. *Literární měsíčník*. 1987, roč. 16, č. 4, s. 136. ISSN 0300-2446.
- PRŮCHA, Václav. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918–1992*. Brno: Doplněk, 2009. ISBN 80-723-9147-X.
- První sbírka básní k. cvejna & j. černoorského. *Písecký obzor: týdeník Čsl. národní demokracie pro soudní okresy písecký, mirovický a vodňanský*. 1932–1933, roč. 3, č. 18, s. 6.
- RYCHÍK, Jan a Vladimír PENČEV. *Od minulosti k dnešku: Dějiny českých zemí*. Praha: Vyšehrad, 2013. ISBN 978-80-7429-387-0.
- TOMAN, Jan. *Mirovicko v literatuře, umění a vědě*. Beroun: Okresní osvětový sbor, 1940.
- VALJA, Jiří [pseud. Josefa Bubeníka]. K. Cvejn a J. Černoorský: Slepec a včela. *Studentský časopis*. 1933–1934, roč. 13, č. 6, s. 181.
- VOTAVA, Karel. *Studentský časopis Gymnasion. Výběr z prací členů Historického klubu při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích*. 1987, roč. 24, č. 3, s. 33-36. ISSN 0862-5417.

Internetové zdroje

SVADBOVÁ, Blanka, Karel Cvejn. *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. 4.4.2018 [cit. 2018-06-17]. Dostupné z:

<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=355&hl=cvejn+>

ŠEDA, Oldřich. Sdružení jihočeských výtvarníků. *Encyklopedie Českých Budějovic* [online]. [cit. 2018-07-10]. Dostupné z:

<http://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/sdruzeni-jihoceskych-vytvarniku>

ÚSTAV PRO ČESKOU LITERATURU AV ČR. Karel Cvejn. *Česká literární bibliografie: Databáze českých literárních osobností* [online]. [cit. 2018-06-14].

Dostupné z: <http://clo.ucl.cas.cz/index.php?win=detail2&jmeno=cvejn&id=1284>

Periodika

Gymnasion. Písek: Kulturní kroužek gymnasistů, 1929–1931.

Jih: čtvrtletník pro kulturu, poesii a vědu. České Budějovice: umělecká skupina Jih, 1934–1937.

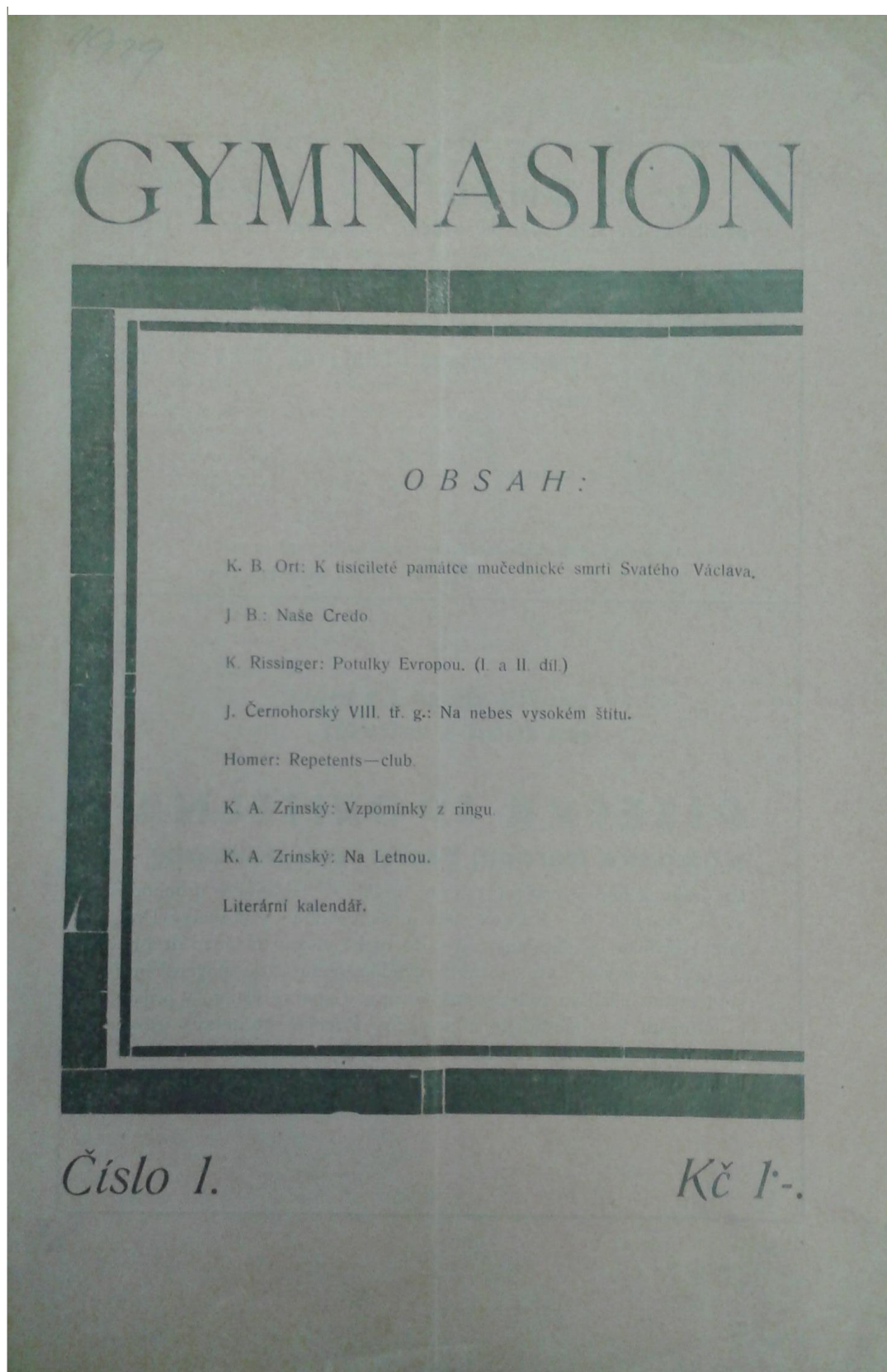

8. Obrazové přílohy

Příloha 1: Karel Cvejn

Zdroj: CÍFKA, Stanislav et al, *Kultura: Literatura-Divadlo*

Zdroj: *Gymnasion*, r. 1, č. 1

Příloha 3: Titulní strana *Gymnasionu* s linorytem T. G. Masaryka

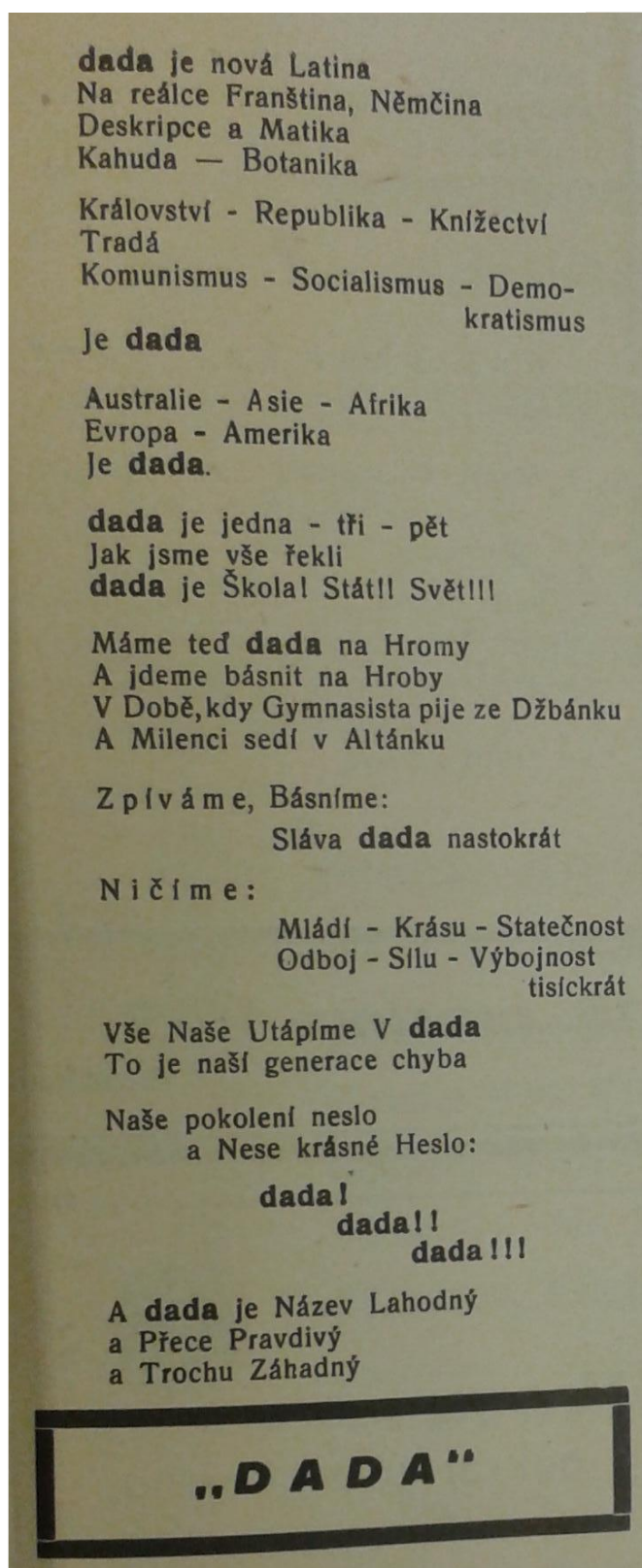
Zdroj: *Gymnasion*, r. 1, č. 6

Příloha 4: Ukázka satirického příspěvku (*Gymnasion*)

Zdroj: *Gymnasion*, r. 2, č. 6

Zdroj: *Gymnasion*, r. 1, č. 3

JIH

**čtvrtletník pro kulturu,
p o e s i i a v ě d u .**

ROČNÍK I. 1934–35

**Řídili Karel Cvejn a František
Dvořák s redakčním kruhem.
Tiskl „Družstvetisk“ v Třeboni.**

M. WOLF, KONEC DEMOKRACIE NEBO REVOLUČNÍ ANARCHIE ?

(Slovo o Lipanech.) Nejde o polemiku s některým státnickým projevem Benita Mussoliniho o obsah současné politické demokracie, nejde, či lépe řečeno, nechce jíti vůbec o přítomnost. Bude-li to snad na ni někde příliš upomínat, nebude to vinou autorovou.

Letos máme totiž nejen jubileum zavraždění Albrechta z Valdštejna, ale také jubileum bitvy u Lipan. A bude jen příznakem současné situace, zastíní-li prvé jubileum druhé.

Jedna jubilejní vzpomínka byla však již přece řečena! Napsal ji prof. Josef Pekař v posledním (IV.) dílu svého »Žižky«, v doslovu: »... Tábor nebyl demokratickým ani v teorii ani v praxi. Jinak řečeno, Lipany nebyly hrobem demokracie, nýbrž revoluční anarchie.«

To zní docela jinak, než obvyklé pojetí Lipanské bitvy. A třeba si nelibujeme v držení »obvyklých pojetí«, jimiž málokdy bývá vyslovena holá pravda, ale často naopak líbivá legenda, k jejímu přikrytí vytvořená, o tomto neobvyklém tvrzení přece jen nejsme dost přesvědčeni, že onu pravdu, národní legendou přikrytou, opravdu odhalilo.

Nepochybujeme ani minutu o tom, že Tábor nebyl demokratický, totiž tak demokratický jako jsou či byli Evropané a Američané XIX. a XX. století; podpisujeme závěry, které o tom v dřívějších dílech svého »Žižky« prof. Pekař učinil a spíše se divíme, že tuto pravdu, že totiž v XV. století nebylo v Čechách demokratismu Havlíčkova, Sladkovského, Barákova či Masarykova, prof. Pekař tak obšírně dokazoval. Plně také souhlasíme, že my, současní demokraté, nemáme práva si myslit, že Mikuláš Biskupec či Jan Žižka byli pro všeobecné právo hlasovací, rozluku církve od státu, či starobní a invalidní pojištění, ale co nemůžeme již profesoru Pekařovi podepsat, jest jeho závěr, že z toho důvodu Táborství bylo tak středověkým jako ti, kdo byli proti němu, takže nemůžeme míti k němu jiného vztahu leč nezúčastněných, objektivních pozorovatelů a historických kritiků. Vždyť tohle bylo by možno říci také o stavovském zápasu šlechty s renaissančním vládním absolutismem, neboť i mezi nimi a dneškem není o mnoho víc společného, než mezi dneškem a Táborů či jejich odpůrci, a snad teprve absolutismus osvícenský a nacionální romantismus obrozenecký mohly by se hlásiti o živější a praktičtější náš zájem. Avšak konečně první, kdo se touto teorií nikdy neřídí, je právě prof. Pekař, jak dosvědčuje celé jeho poválečné dílo i s »Žižkou« samým.

P O Z N Á M K Y

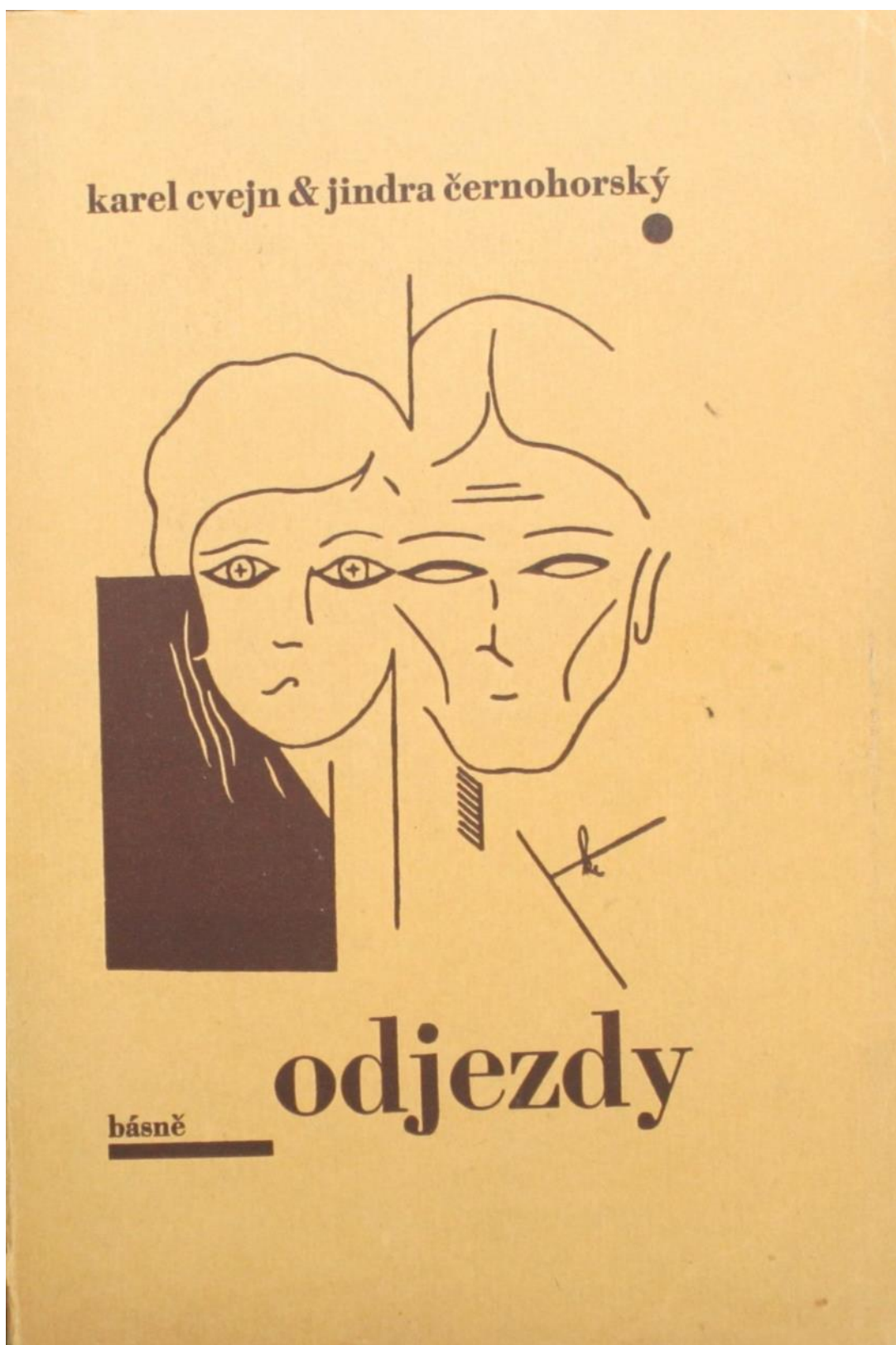
JIŘÍ WOLKER V PÍSKU. Jest, myslím, velmi málo pamětníků, kteří si nedávno při wolkrovských oslavách vzpomněli, že mladý prostějovský básník, tehdy pražský student práv, zavítal kdysi, ostatně jen na pár hodin, také do Písku. Bylo to koncem ledna roku 1921, a důvodem jeho návštěvy byl »večer moderní poesie«, který se konal 27. ledna ve dvoraně »Zlatého kola« — jak čtu na uschovaném programu. Kdo k tomu večeru, tak honosně nazvanému, vlastně tehdy dal podnět, už se přesně nepamatuji. Vzpomínám, že nás bylo tenkrát na píseckém gymnasiu a realce několik, kteří jsme dychtivě žili popřevratovým ruchem literárním i politickým. Vzpomínám, jak jsme nedočkavě hltali každé číslo Neumannova Června a Kmene; jak jsme se pídili po každé nové knize a znali každé nové jméno, jakmile se jen objevilo na štítu mladého písemnictví, které tehdy podnikalo své první krůčky do světa. Snad každý z nás se literárně pokoušel, ať už potají nebo na veřejnosti, ať už v pražských revuích nebo v místních politických listech; tropili jsme krom toho ve škole i mimo ni řadu věcí, vzbuzujících rozpaky i nevůli našich učitelů, jejichž trpělivost dovedeme namnoze teprve dnes oceniti. Bylo v tom všem dosti naivního, i naivně vyzývavého, co lze vysvětlit nejen mládím účastníků, ale především ovzduším tehdejší doby, která jako by byla mládí samo; byly v tom však také kvas a chtění, mnoho naděje a víry: rádo se vzpomíná na ony doby, i když se do těch radostných vzpomínek mísí trochu trpkosti nad leccíms, co zůstalo právě jen snem a tužbou.

Vedly by však daleko takové vzpomínky! Já sám měl tehdy před maturitou, psal jsem verše a recenze do Června a do jiných dvou listů mladé literatury, ostatně krát-

kodechých, do Dne a do Orfea. Redakce obou se účastnil Zd. Kalista, dnes docent historie na Karlově universitě, tehdy student a autor několika otištěných básní, pražský přítel a později spoluobydlicí Jiřího Wolkra, o němž, jak známo, vydal nedávno vzpomínkovou knížku. Dopisoval jsem si tehdy s Kalistou a byl jsem jeho hostem v Praze, když tam počátkem prosince 1920 pořádal se svými literárními druhy večer nejmladší poesie, na kterém po úvodním slovu Jos. Knapa recitoval její ukázky B. Karen. Tam jsem se tehdy po prvé seznámil s Wolkerem, jen letmo však, a odtud také vznikl patrně nápad uspořádat obdobný večer v Písku. Kalista nám slíbil úvodní přednášku, jen volba recitátora nám působila obtíže, ale náhoda nám vyšla vstříc. V Písku tehdy dlela divadelní společnost Lachmannova, na jejichž plakátech se v pořadí herců vyskytovalo také jméno Sv. Kadlec: že by to byl týž, jehož jméno jsme čítávali v Červnu nad smělými, bouřliváckými verši? Byl to on: seznámili jsme se s ním, byl ochoten recitovat, ovšem, svolí-li ředitel; a tedy deputace k němu, přijetí ne zrovna srdečné, ale konečně souhlas. Všechno ostatní, místnost, plakáty, atd. jsme si obstarali. A pět dní před večerem jsem dostal stručný dopis od Wolkra — můj první list od něho — v němž mi posílal výběr svých veršů pro večer a sliboval »že vzdor mé velebně příznivé finanční situaci se v Písku uvidíme«. Když jsme pak 27. ledna očekávali na »pražské« zastávce Kalistu, vystoupil po jeho boku Wolker: jako bych ho podnes viděl v tom okamžiku, pružně ztepilého, se srdečně vtipným úsměvem na rtech i v očích, s hanácký širokým rozmachem v gestu i ještě s patrným rysem čehosi polodětského.

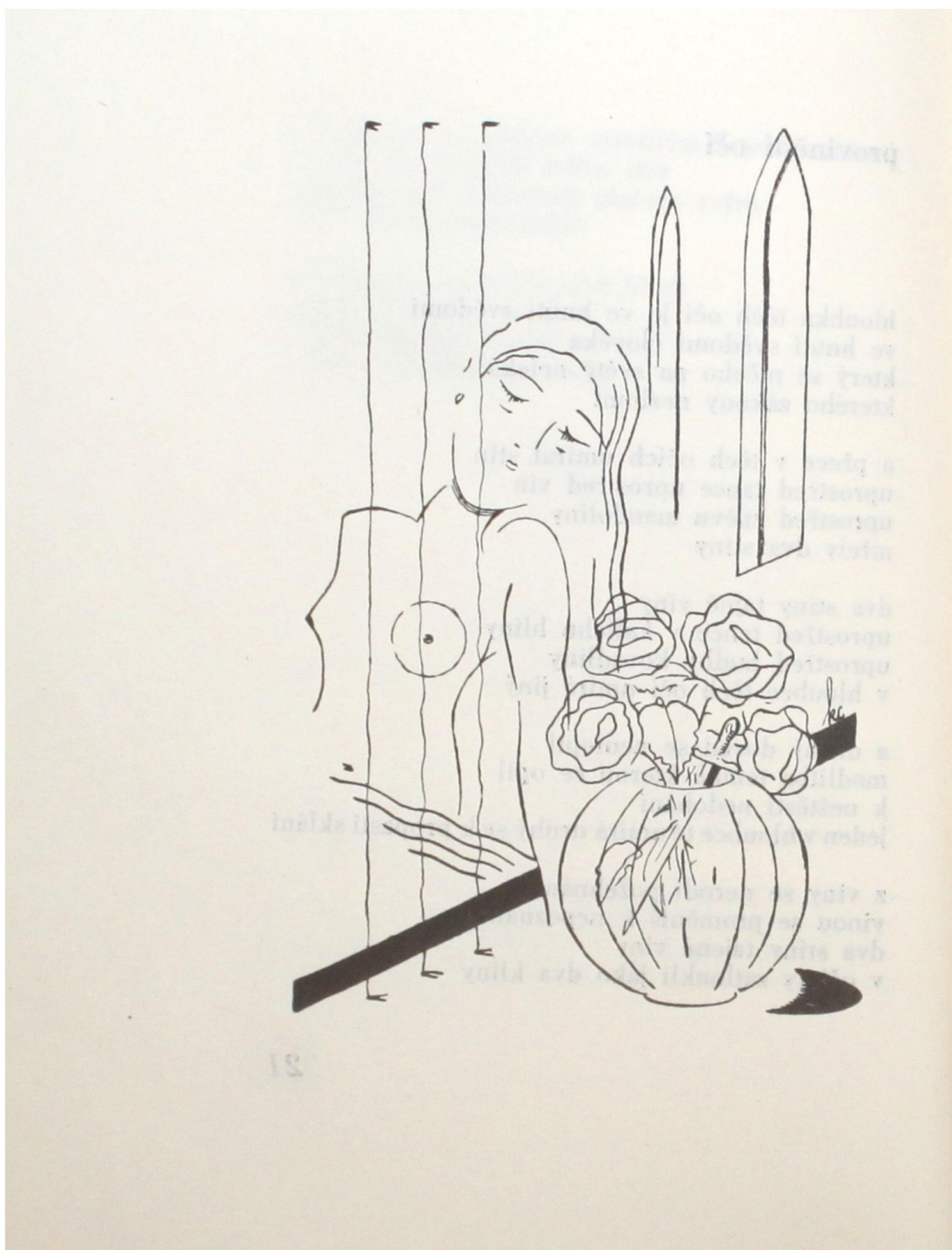

Příloha 2: Titulní strana básnické sbírky *Odjezdy*

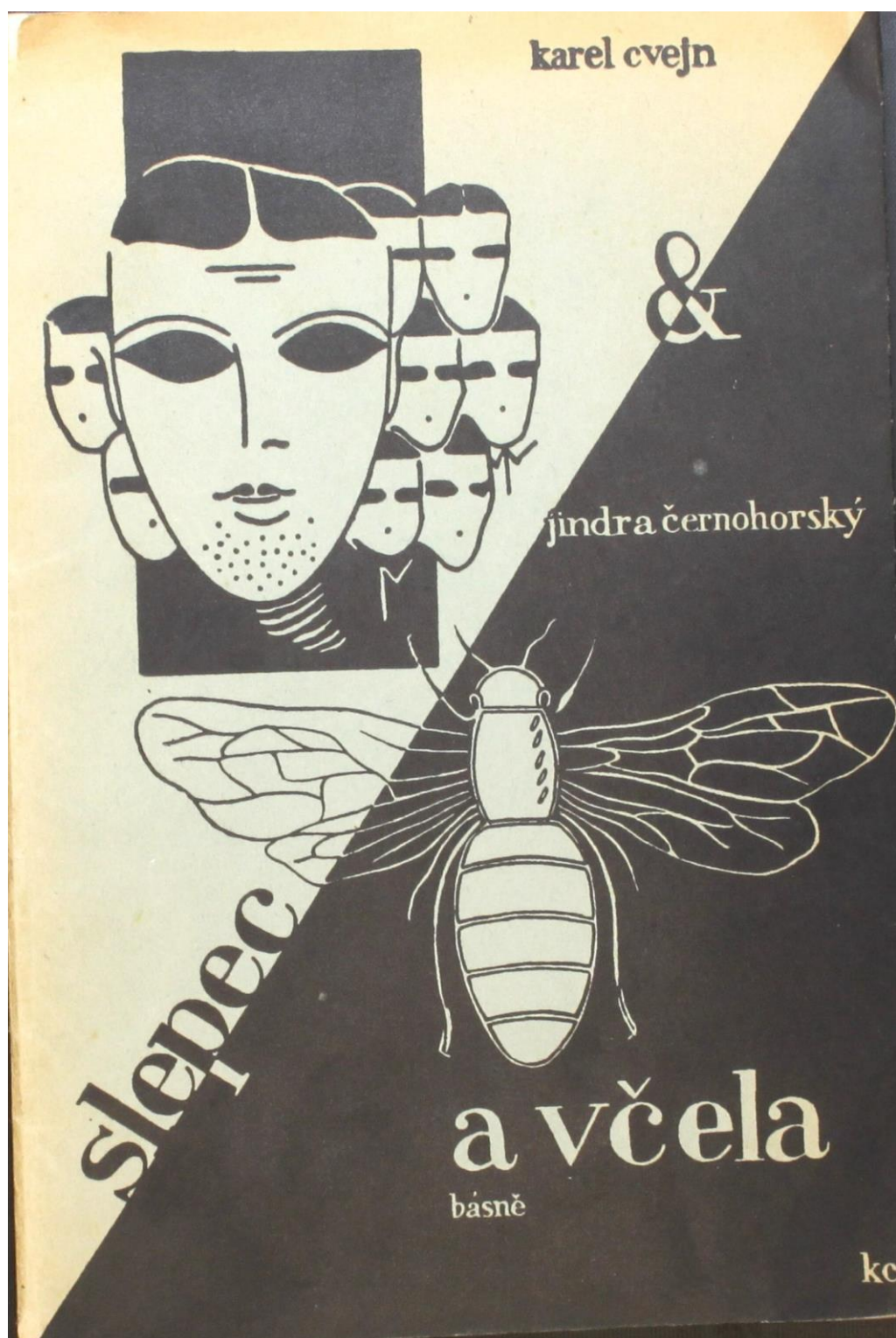
Zdroj: CVEJN, Karel a Jindra ČERNOŽORSKÝ, *Odjezdy*

Příloha 3: Cvejnova ilustrace ze sbírky *Odjezdy*

Zdroj: CVEJN, Karel a Jindra ČERNOHORSKÝ, *Odjezdy*, s. 22

Příloha 4: Titulní strana básnické sbírky *Slepec a včela*

Zdroj: CVEJN, Karel a Jindra ČERNOŽSKÝ, *Slepec a včela*